ECCLESIASTICUS

Múdrosť Ježiša, syna Sirachovho

KAPITOLA 1

1 Prológ múdrosti Ježiša, syna Sirachovho. keďže mnohé a veľké veci nám boli odovzdané zákonom a prorokmi a inými, ktorí nasledovali ich kroky, za ktoré by mal byť Izrael pochválený za učenosť a múdrosť; a v čom sa musia stať zručnými nielen čitatelia, ale aj tí, ktorí sa chcú učiť, môžu mať prospech tým, ktorí sú vonku, hovorením aj písaním: môj starý otec Ježiš, keď sa veľa venoval čítaniu zákona , a proroci a iné knihy našich otcov, a dostal sa do toho dobrého úsudku, bol pritiahnutý aj k tomu, aby napísal niečo, čo sa týka učenosti a múdrosti; so zámerom, aby tí, ktorí sa chcú učiť a sú na týchto veciach závislí, mohli oveľa viac profitovať zo života podľa zákona. Preto mi dovoľte poprosiť vás, aby ste si ho prečítali s priazňou a pozornosťou a ospravedlňovali nás, pričom sa nám môže zdať, že chýbajú niektoré slová, ktoré sme sa namáhali vyložiť. Lebo tie isté veci vyslovené v hebrejčine a preložené do iného jazyka nemajú v sebe tú istú silu, a nielen tieto veci, ale aj samotný zákon, proroci a ostatné knihy nemajú malý rozdiel, keď hovoria vo svojom vlastnom jazyku. Lebo v osemdesiatom a tridsiatom roku, keď som prišiel do Egypta, keď bol kráľom Euergetes, a pobudol som tam nejaký čas, našiel som knihu nemalej učenosti, a preto som považoval za nanajvýš potrebné, aby som venoval trochu usilovnosti a námahy, aby som ju vyložil; pomocou veľkej ostražitosti a zručnosti v tomto priestore doviesť knihu do konca a vydať ju aj pre nich, ktorí sú v cudzej krajine ochotní sa učiť, pričom sú vopred pripravení na to, aby žili podľa zákona. Všetka múdrosť pochádza od Pána a je s ním naveky.
2 Kto spočíta piesok mora a kvapky dažďa a dni večnosti?
3 Kto môže zistiť výšku neba a šírku zeme, hlbinu a múdrosť?
4 Pred všetkým je stvorená múdrosť a od vekov rozumnosť rozumu.
5 Slovo Božie najvyššie je prameňom múdrosti; a jej cesty sú večné prikázania.
6 Komu sa zjavil koreň múdrosti? alebo kto poznal jej múdre rady?
7 Komu sa zjavilo poznanie múdrosti? a kto pochopil jej veľkú skúsenosť?
8 Je jeden múdry a veľmi obávaný, Pán sedí na svojom tróne.
9 Stvoril ju, videl ju, spočítal ju a vylial na všetky svoje diela.
10 Je s každým telom podľa jeho daru a dal ju tým, ktorí ho milujú.
11 Bázeň pred Pánom je česť, sláva, radosť a veniec plesania.
12 Bázeň pred Pánom rozveseluje srdce a dáva radosť, radosť a dlhý život.
13 Kto sa bojí Hospodina, tomu sa napokon darí a nájde milosť v deň svojej smrti.
14 Báť sa Pána je počiatkom múdrosti, ktorá bola stvorená s veriacimi v lone.
15 S ľuďmi postavila večný základ a bude pokračovať v ich semene.
16 Báť sa Pána je plnosť múdrosti a nasýti ľudí jej ovocím.
17 Napĺňa celý ich dom žiaducimi vecami a úrodu obrába svojou úrodou.
18 Bázeň pred Pánom je korunou múdrosti, vďaka ktorej môže prekvitať pokoj a dokonalé zdravie; oboje, čo sú dary Božie, a zväčšuje ich plesanie tým, ktorí ho milujú.
19 Múdrosť prší zručnosť a znalosť chápavosti a povyšuje na česť tých, ktorí ju držia.
20 Koreňom múdrosti je bázeň pred Hospodinom a jej ratolesti sú dlhé.
21 Bázeň pred Hospodinom zaháňa hriechy, a kde je prítomná, odvracia hnev.
22 Rozzúreného človeka nemožno ospravedlniť; lebo ovládnutie jeho hnevu bude jeho zničením.
23 Trpezlivý človek bude chvíľu slziť a potom v ňom vyrastie radosť.
24 Svoje slová na čas skryje a pery mnohých budú zvestovať jeho múdrosť.
25 Podobenstvá poznania sú v pokladoch múdrosti, ale pobožnosť je ohavnosťou pre hriešnika.
26 Ak túžiš po múdrosti, zachovávaj prikázania a Pán ti ju dá.
27 Lebo bázeň pred Pánom je múdrosť a poučenie a viera a miernosť sú jeho potešením.
28 Nedôveruj bázni Hospodinovej, keď si chudobný, a neprichádzaj k nemu s rozdvojeným srdcom.
29 Nebuď pokrytec v očiach ľudí a dobre sleduj, čo hovoríš.
30Nevyvyšuj sa, aby si nepadol a neuviedol si hanbu na svoju dušu, a tak Boh odhalí tvoje tajomstvá a zvrhne ťa dolu uprostred zhromaždenia, pretože si neprišiel v pravde k bázni Hospodinovej, ale svoje srdce je plný klamstva.

KAPITOLA 2

1 Syn môj, ak prichádzaš slúžiť Pánovi, priprav svoju dušu na pokušenie.
2 Naprav si srdce a vytrvalo vytrvaj a neponáhľaj sa v čase súženia.
3 Pripútaj sa k nemu a neodchádzaj, aby si sa rozmnožil na svojom poslednom konci.
4 Čokoľvek na teba príde, ber s radosťou a buď trpezlivý, keď sa zmeníš na ponížené.
5 Lebo zlato sa skúša v ohni a milí ľudia v peci súženia.
6 Ver v neho a on ti pomôže; sprav svoju cestu a dôveruj mu.
7 Vy, ktorí sa bojíte Hospodina, očakávajte jeho milosrdenstvo; a neodchádzajte, aby ste nespadli.
8 Vy, ktorí sa bojíte Pána, verte mu; a vaša odmena neminie.
9 Vy, ktorí sa bojíte Hospodina, dúfajte v dobro, vo večnú radosť a milosrdenstvo.
10 Pozrite sa na staré pokolenia a uvidíte; Dúfal niekedy v Pána a bol si zahanbený? alebo zostal niekto v jeho strachu a bol opustený? alebo kým kedy pohŕdal, ktorý ho vzýval?
11 Lebo Pán je plný súcitu a milosrdenstva, zhovievavý a veľmi ľútostivý, odpúšťa hriechy a zachraňuje v čase súženia.
12 Beda ustrašeným srdciam a slabým rukám a hriešnikovi, ktorý ide na dve cesty!
13 Beda tomu, kto je skromný! lebo neverí; preto sa nebude brániť.
14 Beda vám, ktorí ste stratili trpezlivosť! a čo urobíte, keď vás Pán navštívi?
15 Tí, ktorí sa boja Pána, nebudú poslúchať jeho Slovo; a tí, ktorí ho milujú, budú zachovávať jeho cesty.

16 Tí, ktorí sa boja Pána, budú hľadať to, čo je dobré, čo sa mu páči; a tí, ktorí ho milujú, budú plní zákona.
17 Tí, ktorí sa boja Hospodina, si pripravia srdcia a pokoria svoje duše v jeho očiach,
18 Hovoriac: Padneme do rúk Hospodinových, a nie do rúk ľudí, lebo aká je jeho velebnosť, taká je aj jeho milosť.

KAPITOLA 3

1 Počujte ma, deti, svojho otca, a robte potom, aby ste boli v bezpečí.
2 Lebo Pán dal otcovi česť nad deťmi a potvrdil moc matky nad synmi.
3 Kto si ctí svojho otca, zmieruje jeho hriechy:
4 A ten, kto si ctí svoju matku, je ako ten, kto zhromažďuje poklady.
5 Kto si ctí otca, bude mať radosť zo svojich synov; a keď sa bude modliť, bude vyslyšaný.
6 Kto si ctí svojho otca, bude mať dlhý život; a kto je poslušný Pánovi, bude útechou svojej matke.
7 Kto sa bojí Pána, bude si ctiť svojho otca a bude slúžiť svojim rodičom ako svojim pánom.
8 Cti svojho otca i matku slovom i skutkom, aby od nich prišlo na teba požehnanie.
9 Lebo požehnanie otca upevňuje domy synov; ale kliatba matky vykorení základy.
10 Nesláv sa v hanbe svojho otca; lebo hanba tvojho otca nie je pre teba slávou.
11 Lebo sláva človeka je z cti jeho otca; a matka v hanbe je výčitkou pre deti.
12 Syn môj, pomôž svojmu otcovi v jeho veku a nezarmucuj ho, kým žije.
13 A ak jeho rozumnosť zlyhá, maj s ním trpezlivosť; a nepohŕdaj ním, keď si v plnej sile.
14 Lebo oslobodenie tvojho otca nebude zabudnuté a namiesto hriechov sa pridá na tvoju stavbu.
15 V deň tvojho súženia sa bude pamätať; aj tvoje hriechy sa rozplynú ako ľad za pekného teplého počasia.
16 Kto opustí svojho otca, je ako rúhač; a kto hnevá svoju matku, je prekliaty: od Boha.
17 Syn môj, pokračuj vo svojej pokore; tak budeš milovaný tým, ktorý je schválený.
18 Čím si väčší, tým si pokornejší a nájdeš priazeň u Pána.
19 Mnohí sú na vysokých a známych miestach, ale pokorným sa zjavujú tajomstvá.
20 Lebo moc Hospodinova je veľká a pokorní ho ctia.
21 Nehľadaj, čo je pre teba príliš ťažké, ani nehľadaj, čo je nad tvoje sily.
22 Ale čo je ti prikázané, mysli na to s úctou, lebo nie je potrebné, aby si videl na vlastné oči veci, ktoré sú skryté.
23 Nebuď zvedavý na zbytočné veci, lebo sa ti ukazuje viac vecí, ako ľudia chápu.
24 Lebo mnohí sú zvedení vlastnou márnou mienkou; a zlé podozrenie zvrhlo ich súd.
25 Bez očí budeš chcieť svetlo, nevyznávaj teda poznanie, ktoré nemáš.
26 Tvrdohlavé srdce nakoniec dopadne zle; a kto miluje nebezpečenstvo, zahynie v ňom.
27 Tvrdohlavé srdce bude zaťažené bolesťami; a bezbožný bude hromadiť hriech na hriech.
28 V treste pyšných niet nápravy; lebo rastlina neprávosti sa v ňom zakorenila.
29 Srdce rozumného pochopí podobenstvo; a pozorné ucho je túžbou múdreho človeka.
30 Voda uhasí horiaci oheň; a almužna prináša zmierenie za hriechy.
31 A ten, kto odpláca dobro, má na pamäti to, čo môže prísť potom; a keď padne, nájde si pobyt.

KAPITOLA 4

1 Môj synu, nepodvádzaj chudobných o jeho živobytie a nenechaj chudobné oči dlho čakať.
2 Nerob zarmútenú dušu hladnú; ani nepopudzovať človeka v jeho súžení.
3 Nepridávajte viac trápenia k srdcu, ktoré je utrápené; a neodkladaj nedávať tomu, kto je v núdzi.
4 Neodmietaj prosbu utrápeného; neodvracaj svoju tvár od chudobného.
5 Neodvracaj svoje oko od núdzneho a nedaj mu príležitosť, aby ťa preklínal.
6 Lebo ak ťa preklína v horkosti svojej duše, jeho modlitba bude vypočutá od toho, ktorý ho stvoril.
7 Získajte si lásku zboru a sklonte svoju hlavu pred veľkým mužom.
8 Nech ťa nezarmucuje skloniť svoje ucho pred chudobným a dať mu priateľskú odpoveď s miernosťou.
9 Vytrhni toho, kto trpí, z ruky utláčateľa; a nebuď zamračený, keď budeš súdiť.
10 Buď ako otec sirotám a namiesto muža ich matke, tak budeš ako syn Najvyššieho a bude ťa milovať viac ako tvoja matka.
11 Múdrosť povyšuje svoje deti a zmocňuje sa tých, ktorí ju hľadajú.
12 Kto miluje ju, miluje život; a tí, ktorí ju hľadajú zavčasu, budú naplnení radosťou.
13 Ten, kto ju drží, zdedí slávu; a kamkoľvek vojde, Pán požehná.
14 Tí, čo jej slúžia, budú slúžiť Svätému, a tých, čo ju milujú, Pán miluje.
15 Kto jej nakloní uši, bude súdiť národy, a kto sa jej bude venovať, bude bývať bezpečne.
16 Ak sa jej niekto zaviaže, zdedí ju; a jeho pokolenie ju bude držať.
17 Najprv bude s ním chodiť po krivolakých cestách a bude naňho pôsobiť strach a hrôzu a bude ho trápiť svojou kázňou, kým nebude dôverovať jeho duši a nebude ho skúšať podľa svojich zákonov.
18 Potom sa k nemu vráti priamou cestou, poteší ho a prezradí mu svoje tajomstvá.
19 Ale ak sa pokazí, ona ho opustí a vydá ho jeho vlastnej skaze.
20 Pozoruj príležitosť a varuj sa zlého; a nehanbi sa, keď sa to týka tvojej duše.
21 Lebo je hanba, ktorá prináša hriech; a je tu hanba, ktorá je slávou a milosťou.
22 Neprijmi nikoho proti svojej duši a nech ťa úctivosť nikoho neprivedie k pádu.
23 A nehovor, keď je príležitosť konať dobro, a neskrývaj svoju múdrosť v jej kráse.
24 Lebo po reči sa pozná múdrosť a učenosť po slove jazyka.
25 V žiadnom prípade nehovor proti pravde; ale hanbi sa za chybu svojej nevedomosti.
26 Nehanbi sa vyznať svoje hriechy; a nenúti tok rieky.

27 Nerob zo seba podriadeného blázna; ani neprijímať osobu mocných.
28 Usiluj sa o pravdu až na smrť a Pán bude bojovať za teba.
29 Neponáhľaj sa vo svojom jazyku a vo svojich skutkoch neochabuj a neváhaj.
30 Nebuď ako lev vo svojom dome, ani sa nehnevaj medzi svojimi služobníkmi.
31 Tvoja ruka nech nie je vystretá, aby si prijal, a nech sa zavrie, keď budeš splácať.

KAPITOLA 5

1 Neváž si svoje srdce na svoj majetok; a povedz nie, mám toho na život dosť.
2 Neriaď sa svojou mysľou a svojou silou a kráčaj po cestách svojho srdca.
3 A nehovor: Kto ma bude ovládať pre moje skutky? lebo Pán určite pomstí tvoju pýchu.
4 Nehovor: Zhrešil som a čo zlého sa mi stalo? lebo Pán je zhovievavý, neprepustí ťa.
5 Čo sa týka zmierenia, nebojte sa pridať hriech k hriechu:
6 A nehovor, že jeho milosrdenstvo je veľké; bude upokojený pre množstvo mojich hriechov, lebo od neho pochádza milosrdenstvo a hnev a jeho rozhorčenie spočíva na hriešnikoch.
7 Neváhaj sa obrátiť k Pánovi a neodkladaj zo dňa na deň, lebo náhle vyjde hnev Hospodinov a ty budeš zničený a zahynieš v deň pomsty.
8 Nevšímaj si neprávom získaný majetok, lebo ti neprospeje v deň nešťastia.
9 Nevítaj sa každým vetrom a nechoď na každú cestu, lebo tak robí hriešnik, ktorý má dvojitý jazyk.
10 Buďte pevní vo svojom rozume; a nech je tvoje slovo také isté.
11 Rýchlo počúvaj; a nech je tvoj život úprimný; a trpezlivo odpovedz.
12 Ak máš rozum, odpovedz svojmu blížnemu; ak nie, polož si ruku na ústa.
13 Hovorí sa o cti a hanbe a ľudský jazyk je jeho pádom.
14 Nenazývaj sa našepkávačom a nečíhaj svojim jazykom, lebo zlodeja je hanebná hanba a obojaký jazyk zlé odsúdenie.
15 Nebuď neznalý o ničom vo veľkom ani v malom.

KAPITOLA 6

1 Namiesto priateľa sa nestaň nepriateľom; lebo tým zdedíš zlé meno, hanbu a potupu, tak aj hriešnik, ktorý má dvojitý jazyk.
2 Nevyvyšuj sa podľa rady svojho srdca; aby tvoja duša nebola roztrhaná na kusy ako býk, ktorý sa túla sám.
3 Zješ svoje lístie a stratíš svoje ovocie a necháš sa ako suchý strom.
4 Zlá duša zničí toho, kto ju má, a zosmiešni ju na posmech svojich nepriateľov.
5 Sladký jazyk rozmnoží priateľov: a férový jazyk rozmnoží milé pozdravy.
6 Buďte v pokoji s mnohými, no majte len jedného radcu z tisícov.
7 Ak chceš získať priateľa, najprv mu to ukáž a neunáhli sa a pripisuj mu zásluhy.
8 Lebo niekto je priateľom pre svoju príležitosť a nezostane v deň tvojho súženia.
9 A je tu priateľ, ktorý sa obráti do nepriateľstva a svár odhalí tvoju potupu.
10 A zase nejaký priateľ je spoločníkom pri stole a nezostane v deň tvojho súženia.
11 Ale v tvojom blahobyte bude ako ty a bude smelý nad tvojimi služobníkmi.
12 Ak ťa ponížia, bude proti tebe a skryje sa pred tvojou tvárou.
13 Oddeľ sa od svojich nepriateľov a daj si pozor na svojich priateľov.
14 Verný priateľ je pevná obrana, a kto takého našiel, našiel poklad.
15 Vernému priateľovi sa nič nevyrovná a jeho znamenitosť je neoceniteľná.
16 Verný priateľ je liekom života; a tí, ktorí sa boja Pána, ho nájdu.
17 Kto sa bojí Pána, spraví svoje priateľstvo, lebo aký je on, taký bude aj jeho blížny.
18 Syn môj, zbieraj poučenie od svojej mladosti, tak nájdeš múdrosť až do svojej staroby.
19 Príď k nej ako k tej, ktorá orie a seje, a čakaj na jej dobré ovocie, lebo sa nebudeš veľa namáhať okolo nej, ale z jej ovocia budeš jesť hneď.
20 Je veľmi nepríjemná k neučeným: kto je nechápavý, nezostane s ňou.
21 Ona bude ležať na ňom ako mocný kameň skúšky; a odhodí ju od seba, kým bude dlho.
22 Lebo múdrosť je podľa jej mena a nie je zjavná mnohým.
23 Počúvaj, syn môj, prijmi moju radu a neodmietaj moju radu,
24 A vlož svoje nohy do jej okov a svoju šiju do jej reťaze.
25 Skloň svoje plece a nos ho a nezarmucuj sa pre jeho putá.
26 Príď k nej celým svojím srdcom a drž sa jej ciest celou svojou silou.
27 Hľadaj a hľadaj a dá sa ti poznať, a keď sa jej zmocníš, nechoď.
28 Lebo napokon nájdeš jej odpočinok, a to sa premení na tvoju radosť.
29 Vtedy ti budú jeho okovy pevnou obranou a jej reťaze rúchom slávy.
30 Lebo je na nej zlatá ozdoba a jej pásy sú purpurové čipky.
31 Oblečieš si ju ako čestné rúcho a oblečieš si ju okolo seba ako korunu radosti.
32 Syn môj, ak chceš, budeš poučený;
33 Ak rád počúvaš, dostaneš rozumnosť, a ak nakloníš svoje ucho, budeš múdry,
34 Stojte v zástupe starších; a pridŕžaj sa toho, kto je múdry.
35 Buďte ochotní počúvať každú zbožnú reč; a nech ti neuniknú podobenstvá o rozumnosti.
36 A ak vidíš rozumného muža, choď skôr k nemu a nech tvoja noha nesie schody jeho dverí.
37 Mysli na Pánove nariadenia a ustavične rozjímaj o jeho prikázaniach: on upevní tvoje srdce a dá ti múdrosť podľa tvojej vôle.

KAPITOLA 7

1 Nerob nič zlé, aby sa ti nestalo zlé.
2 Odíď od nespravodlivých a odvráti sa od teba neprávosť.
3 Syn môj, nezasievaj na brázdy neprávosti a nebudeš ich žať sedemnásobne.
4 Nehľadajte prednosť u Pána, ani u kráľa čestné sídlo.
5 Neospravedlňuj sa pred Pánom; a nechváľ sa svojou múdrosťou pred kráľom.
6 Nesnažte sa byť sudcom, keď nemôžete odstrániť neprávosť; aby si sa niekedy nebál osoby mocného, kameň úrazu na ceste tvojej úprimnosti.
7 Neurážaj sa proti množstvu mesta, a vtedy sa nezvrhneš medzi ľud.
8 Nezväzuj jeden hriech na druhý; lebo v jednom nebudeš bez trestu.
9 Nehovor: Boh sa pozrie na množstvo mojich obetných darov, a keď obetujem najvyššiemu Bohu, prijme to.
10 Nebuď zamračený, keď sa modlíš, a nezabúdaj nedávať almužny.
11 Nikomu sa nesmejte, aby ste posmievali v horkosti svojej duše, lebo je niekto, kto ponižuje a povyšuje.
12 Nevymýšľaj lož proti svojmu bratovi; ani to nerob svojmu priateľovi.
13 Nerob nijakú lož, lebo zvyk nie je dobrý.
14 Nehovorte veľa v množstve starších a pri modlitbe veľa nebrblajte.
15 Neznášaj namáhavú prácu ani hospodárstvo, ktoré ustanovil Najvyšší.
16 Nepočítaj sa medzi množstvo hriešnikov, ale pamätaj, že hnev na seba nenechá dlho čakať.
17 Veľmi sa pokor, lebo pomstou bezbožných je oheň a červy.
18 V žiadnom prípade nemeňte priateľa za nič; ani verný brat pre zlato z Ofíra.
19 Neopúšťaj múdru a dobrú ženu, lebo jej milosť je nad zlato.
20 Zatiaľ čo tvoj služobník skutočne pracuje, nepros ho zlého ani nájomníka, ktorý sa ti celý vydáva.
21 Nech tvoja duša miluje dobrého sluhu a neokráda ho o slobodu.
22 Máš dobytok? pozor na ne, a ak sú ti na úžitok, stráž si ich u seba.
23 Máte deti? poučiť ich a skloniť ich šiju od ich mladosti.
24 Máš dcéry? staraj sa o ich telo a neprejavuj sa voči nim veselo.
25 Vezmi si svoju dcéru, a tak urobíš závažnú vec, ale daj ju rozumnému mužovi.
26 Máš ženu podľa svojho zmýšľania? neopúšťaj ju, ale nevydaj sa ľahkej žene.
27 Cti svojho otca celým svojím srdcom a nezabúdaj na bolesti svojej matky.
28 Pamätaj, že si sa z nich splodil; a ako im môžeš odplatiť veci, ktoré ti urobili?
29 Boj sa Pána celou svojou dušou a maj úctu k jeho kňazom.
30 Miluj toho, ktorý ťa stvoril, celou svojou silou a neopúšťaj jeho služobníkov.
31 Bojte sa Pána a ctite kňaza; a daj mu jeho diel, ako ti bolo prikázané; prvotiny a obeť za vinu a dar pliec a obeť posvätenia a prvotiny svätých vecí.
32 A vystri ruku k chudobným, aby tvoje požehnanie bolo dokonalé.
33 Dar má milosť v očiach každého živého človeka; a pre mŕtvych to nezadržiavajte.
34 Nebuď s plačúcimi a smúť s plačúcimi.
35 Nebráň sa navštevovať chorých, lebo tak budeš milovaný.
36 Čokoľvek vezmeš do ruky, pamätaj na koniec a nikdy neurobíš zle.

KAPITOLA 8

1Neusiluj sa s mocným, aby si nepadol do jeho rúk.
2 Nerozpor s boháčom, aby ťa neprevážil, lebo zlato zahubilo mnohých a prevrátilo srdcia kráľov.
3 Nehádajte sa s človekom s plným jazykom a nehromadte drevo na jeho oheň.
4 Nežeň sa s hrubým mužom, aby sa tvoji predkovia nezneuctili.
5 Nehanbite človeka, ktorý sa odvracia od hriechu, ale pamätajte, že všetci sme hodní trestu.
6 Nehanobte človeka v jeho starobe, lebo aj niektorí z nás starnú.
7 Neraduj sa, že zomrel tvoj najväčší nepriateľ, ale pamätaj, že zomrieme všetci.
8 Nepohŕdaj rečou múdrych, ale oboznám sa s ich prísloviami, lebo od nich sa naučíš poučeniu a ľahko slúžiť veľkým.
9 Nezabúdaj na reč starších, lebo aj oni sa naučili od svojich otcov a ty sa budeš od nich učiť rozumnosti a podľa potreby odpovedať.
10 Nezapaľujte uhlie hriešnika, aby ste sa nespálili plameňom jeho ohňa.
11 Nevstávaj v hneve na osobu, ktorá ubližuje, aby sa nesklamal, aby ťa chytil do tvojich slov.
12 Nepožičiavaj mocnejšiemu ako ty; lebo ak mu požičiaš, spočítaj, že je to stratené.
13 Nebuď ručiteľom nad svoju silu, lebo ak si ručiaci, zaplať ju.
14 Nechoďte na súd so sudcom; lebo budú za neho súdiť podľa jeho cti.
15 Necestuj po ceste s odvážlivcom, aby ťa nezarmútil, lebo urobí podľa svojej vôle a ty zahynieš s ním pre jeho bláznovstvo.
16 Neusiluj sa s rozhnevaným mužom a nechoď s ním na osamelé miesto, lebo krv je ako nič v jeho očiach, a kde niet pomoci, zvalí ťa.
17 Neraď sa s bláznom; lebo nemôže dodržať radu.
18 Nerob nič tajné pred cudzincom; lebo nevieš, čo splodí.
19 Neotváraj svoje srdce každému, aby sa ti neodplatil múdrym obratom.

KAPITOLA 9

1 Nežiarli na ženu svojho lona a nepoučuj ju proti sebe.
2 Nedaj svoju dušu žene, aby postavila nohu na tvoj majetok.
3 Nestretávaj sa so smilnicou, aby si nepadol do jej osídiel.
4 Neužívaj veľa spoločnosti speváčky, aby si nebol zaujatý jej pokusmi.
5 Nepozeraj na slúžku, aby si neklesol na to, čo je na nej vzácne.
6 Nedávajte svoju dušu smilniciam, aby ste nestratili svoje dedičstvo.

7 Neobzeraj sa vôkol seba na uliciach mesta, ani sa netúlaj po jeho samote.
8 Odvráť svoje oko od krásnej ženy a nehľaď na krásu inej; lebo mnohí sa nechali oklamať krásou ženy; lebo týmto sa zapaľuje láska ako oheň.
9 Neseď so ženou iného muža, ani si s ňou nesaď v náručí a nemíňaj s ňou svoje peniaze na víno; aby sa tvoje srdce nenaklonilo k nej, a tak pre svoju túžbu neupadneš do záhuby.
10 Neopúšťaj starého priateľa; lebo nové sa s ním nevyrovná: nový priateľ je ako nové víno; keď zostarne, budeš ho piť s radosťou.
11 Nezáviď slávu hriešnikovi, lebo nevieš, aký bude jeho koniec.
12 Netešte sa z toho, v čom majú záľubu bezbožní; ale pamätaj, že nezostanú bez trestu do svojho hrobu.
13 Drž sa ďalej od muža, ktorý má moc zabíjať; tak nepochybuj o strachu pred smrťou, a ak k nemu prídeš, nehreš, aby ti hneď nezobral život. Pamätaj, že ideš do osídiel a že chodíš po hradbách mesta.
14 Ako len môžeš, hádaj svojho blížneho a raď sa s múdrymi.
15 Tvoj rozhovor nech je s múdrymi a všetko tvoje rozprávanie v zákone Najvyššieho.
16 A spravodliví nech jedia a pijú s tebou; a tvoja chvála nech je v bázni pred Pánom.
17 Za ruku umelca bude pochválené dielo a múdry vládca ľudu za jeho reč.
18 Človek s chorým jazykom je vo svojom meste nebezpečný; a kto je unáhlený vo svojich rečiach, bude nenávidený.

KAPITOLA 10

1 Múdry sudca poučí svoj ľud; a vláda rozumného človeka je dobre usporiadaná.
2 Aký je on sám sudca ľudu, takí sú jeho úradníci; a aký človek je vládca mesta, takí sú všetci, ktorí v ňom bývajú.
3 Nemúdry kráľ ničí svoj ľud; ale pre opatrnosť tých, ktorí sú v moci, bude mesto obývané.
4 Moc zeme je v rukách Pána a v pravý čas ustanoví nad ňou užitočnú.
5 V rukách Boha je blaho človeka a na osobe pisára vloží svoju česť.
6 Neznášaj nenávisť k blížnemu za každú krivdu; a nerobiť vôbec nič poškodzujúcimi praktikami.
7 Pýcha je v nenávisti pred Bohom i pred ľuďmi a oboma sa dopúšťa neprávosti.
8 Pre nespravodlivé konanie, zranenia a bohatstvo získané podvodom sa kráľovstvo prenáša z jedného národa na druhý.
9 Prečo je zem a popol pyšná? Niet nič horšieho ako lakomec, lebo taký vydáva svoju dušu na predaj; lebo kým žije, odhadzuje svoje vnútornosti.
10 Lekár prerušuje dlhú chorobu; a ten, kto bude zajtra kráľom, zomrie.
11 Lebo keď človek zomrie, zdedí plazy, zvieratá a červy.
12 Počiatok pýchy je, keď niekto odíde od Boha a jeho srdce sa odvráti od svojho Tvorcu.
13 Lebo pýcha je počiatkom hriechu a ten, kto ju má, vyleje ohavnosť, a preto na nich Pán priviedol zvláštne nešťastia a úplne ich zmietol.
14 Pán zvrhol tróny pyšných kniežat a namiesto nich postavil pokorných.
15 Pán vytrhol korene pyšným národom a zasadil na ich miesto ponížených.
16 Hospodin podvrátil krajiny pohanov a zničil ich až do základov zeme.
17 Niektorých z nich odňal a zahubil a ich pamiatku skoncoval zo zeme.
18 Pýcha nebola stvorená pre mužov, ani zúrivý hnev pre tých, ktorí sa narodili zo ženy.
19 Tí, čo sa boja Hospodina, sú pevné semeno a tí, ktorí ho milujú, vzácna rastlina; tí, ktorí prestupujú prikázania, sú klamlivé semeno.
20 Medzi bratmi je ctihodný ten, kto je popredný; takí sú aj tí, ktorí sa boja Pána v jeho očiach.
21 Bázeň pred Pánom je pred získaním moci, ale tvrdosť a pýcha je jej stratou.
22 Či je bohatý, vznešený alebo chudobný, ich slávou je bázeň pred Pánom.
23 Nesluší pohŕdať chudobným, kto má rozum; ani nie je vhodné zveličovať hriešneho človeka.
24 Veľkí muži, sudcovia a potentáti budú ctení; no nie je z nich väčší ako ten, čo sa bojí Pána.
25 Múdremu sluhovi budú slúžiť slobodní;
26 Nebuď premúdrelý v robení svojej práce; a nechváľ sa v čase svojho súženia.
27 Lepší je ten, kto sa namáha a oplýva všetkým, ako ten, kto sa chváli a chce chlieb.
28 Syn môj, osláv svoju dušu miernosťou a vzdaj jej česť podľa jej dôstojnosti.
29 Kto ospravedlní toho, kto hreší proti vlastnej duši? a kto bude ctiť toho, kto hanobí svoj život?
30 Chudobný je ctený pre svoju zručnosť a bohatý pre svoje bohatstvo.
31 Kto je ctený v chudobe, o čo viac v bohatstve? a kto je nečestný v bohatstve, o čo viac v chudobe?

KAPITOLA 11

1 Múdrosť pozdvihuje hlavu nízkeho a posadí ho medzi veľkých ľudí.
2 Nechváľ človeka za jeho krásu; ani neznášaj človeka pre jeho vonkajší vzhľad.
3 Včela je malá medzi takýmito muchami; ale jej ovocie je hlavné zo sladkých vecí.
4Nechváľ sa svojím odevom a rúchom a nevyvyšuj sa v deň cti, lebo skutky Hospodinove sú obdivuhodné a jeho diela medzi ľuďmi sú skryté.
5 Mnohí králi sa posadili na zem; a ten, o ktorom sa nikdy neuvažovalo, mal korunu.
6 Mnoho mocných bolo veľmi zneuctených; a ctihodní odovzdaní do rúk iných mužov.
7 Neobviňujte, kým nepreskúmate pravdu: najprv pochop a potom karhaj.
8 Neodpovedaj, kým nevypočuješ príčinu, ani neprerušuj ľudí medzi rečou.
9 Nesnaž sa vo veci, ktorá sa ťa netýka; a neseď na súde s hriešnikmi.
10 Syn môj, nemiešaj sa do mnohých vecí, lebo ak sa veľa miešaš, nebudeš nevinný; a ak budeš nasledovať, nezískaš ani neunikneš útekom.
11 Je niekto, kto sa namáha, má bolesti a ponáhľa sa a tým viac zaostáva.

12 Opäť je tu ďalší, ktorý je pomalý a potrebuje pomoc, má nedostatok schopností a je plný chudoby; no oko Hospodinovo sa naňho v dobrom pozrelo a postavilo ho z jeho nízkeho stavu,
13 A zdvihol hlavu od biedy; takže mnohí, ktorí to videli, sa mu čudovali.
14 Blahobyt a protivenstvá, život a smrť, chudoba a bohatstvo, prichádzajú od Pána.
15 Múdrosť, znalosť a rozumnosť zákona sú od Pána, láska a cesta dobrých skutkov sú od neho.
16 Chyba a tma mali svoj počiatok spolu s hriešnikmi a zlo zostarne s tými, ktorí sa v ňom chvália.
17 Pánov dar zostáva u zbožných a jeho priazeň prináša blaho na veky.
18 Je tu ten, ktorý bohatne svojou ostražitosťou a štípaním, a toto je jeho časť odmeny.
19 A on hovorí: Našiel som odpočinok a teraz budem ustavične jesť zo svojho majetku; a predsa nevie, aký čas naňho príde a že to musí nechať iným a zomrieť.
20 Buďte pevní vo svojej zmluve a buďte v nej oboznámení a starnite sa vo svojej práci.
21 Nečuduj sa skutkom hriešnikov; ale dôveruj Pánovi a zostaň vo svojej práci, lebo v očiach Hospodinových je ľahké zbohatnúť chudobného.
22 Pánovo požehnanie je v odmene bohabojných a zrazu rozkvitne svoje požehnanie.
23 Nehovor: Aký úžitok má moja služba? a čo dobré budem mať potom?
24 Ešte raz nehovor: Mám dosť a mám veľa vecí, a čo zlého budem mať potom?
25 V deň blahobytu je zabudnutie na súženie a v deň súženia už niet spomienky na blahobyt.
26 Lebo Pánovi je ľahké v deň smrti odmeniť človeka podľa jeho ciest.
27 Trápenie v hodine spôsobuje, že človek zabúda na rozkoš, a nakoniec budú odhalené jeho skutky.
28 Nesúďte žiadneho požehnaného pred jeho smrťou, lebo človek bude známy vo svojich synoch.
29 Nevoď každého do svojho domu, lebo podvodník má veľa vlakov.
30 Ako jarabica chytená a držaná v klietke, také je srdce pyšných; a ako špión hľadí na tvoj pád.
31 Lebo číha a dobré mení na zlé a bude ťa viniť z vecí chvály hodných.
32 Z iskry ohňa sa zapáli hromada uhlia a hriešny človek čaká na krv.
33 Dávaj si pozor na zlomyseľného človeka, lebo robí neprávosť; aby na teba nepriviedol večnú škvrnu.
34 Prijmi cudzinca do svojho domu, bude ťa znepokojovať a odvráti ťa od tvojho.

KAPITOLA 12

1 Keď budeš robiť dobro, vedz, komu to robíš; tak budeš vďačný za svoje dobrodenia.
2 Urob dobre zbožnému mužovi a nájdeš odplatu; a ak nie od neho, tak od Najvyššieho.
3 Tomu, kto sa stále zaoberá zlom, nemôže prísť dobro, ani tomu, kto nedáva almužnu.
4 Daj zbožnému mužovi a nepomáhaj hriešnikovi.
5 Dobre rob poníženému, ale nedávajte bezbožnému: zadržiavaj svoj chlieb a nedávaj mu ho, aby ťa tým neprevalcoval, lebo inak dostaneš dvakrát toľko zla za všetko dobré, čo máš. urobené mu.
6 Lebo Najvyšší nenávidí hriešnikov a odplatí bezbožným pomstu a chráni ich pred silným dňom ich trestu.
7 Dobrým dávajte a hriešnikovi nepomáhajte.
8 Priateľa nemožno poznať v blahobyte a nepriateľa nemožno skryť v protivenstve.
9 V blahobyte človeka budú zarmútení nepriatelia, ale v nešťastí odíde aj priateľ.
10 Nikdy never svojmu nepriateľovi, lebo ako hrdzavie železo, taká je jeho neprávosť.
11 Hoci sa pokoril a prikrčil sa, dávajte si dobrý pozor a chráňte sa pred ním, a budete mu, ako keby ste utrel zrkadlo, a budete vedieť, že jeho hrdza nebola celkom zotretá.
12 Nestav ho pri sebe, aby sa nepostavil na tvoje miesto, keď ťa zvalí; ani nech nesedí po tvojej pravici, aby sa nesnažil zaujať tvoje miesto, a ty si konečne spomeň na moje slová a nebudeš nimi pobodaný.
13 Kto sa zľutuje nad zaklínačom, ktorý je uhryznutý hadom, alebo nad niečím podobným, ako sa blíži divá zver?
14 Kto sa teda zľutuje nad tým, kto ide k hriešnikovi a poškvrňuje sa s ním v jeho hriechoch?
15 Chvíľu pobudne s tebou, ale ak začneš padať, nezostane.
16 Nepriateľ hovorí sladko perami, ale vo svojom srdci si predstavuje, ako ťa hodiť do jamy: očami bude plakať, ale ak nájde príležitosť, nenasýti sa krvi.
17 Ak ťa zastihne nešťastie, najprv ho tam nájdeš; a hoci sa tvári, že ti pomáha, podkope ťa.
18 Bude krútiť hlavou, tlieskať rukami a veľa šepkať a meniť svoju tvár.

KAPITOLA 13

1 Kto sa dotkne smoly, poškvrní sa ňou; a ten, kto má spoločenstvo s pyšným, bude mu podobný.
2 Nezaťažuj sa nad svoje sily, kým žiješ; a nemajte spoločenstvo s mocnejším a bohatším ako si ty sám? lebo ak jeden udrie do druhého, rozbije sa.
3 Bohatý sa dopustil krivdy, no napriek tomu sa vyhráža, chudobnému je krivda a musí tiež prosiť.
4 Ak mu ideš na prospech, užije si ťa, ale ak nemáš nič, opustí ťa.
5 Ak niečo máš, bude bývať s tebou, áno, porodí ťa a nebude sa ľutovať.
6 Ak ťa bude potrebovať, oklame ťa, usmeje sa na teba a dá ti nádej; povie ti slušne a povie: Čo chceš?
7 A bude ťa zahanbovať svojimi jedlami, kým ťa dvakrát alebo trikrát nevysuší, a nakoniec sa ti bude vysmievať na posmech, keď ťa uvidí, opustí ťa a pokrúti nad tebou hlavou.
8 Dávaj si pozor, aby si sa nedal oklamať a nesrazil vo svojej veselosti.
9 Ak ťa pozve mocný muž, ustúp, a tým viac ťa pozve.
10 Netlač naňho, aby si nebol vrátený; stojte neďaleko, aby ste nezabudli.
11 Týkajte sa, aby ste sa mu nevyrovnali v rozprávaní a neverte jeho mnohým slovám, pretože vás bude pokúšať a usmeje sa na vás, odhalí vaše tajomstvá.
12 Ale kruto zloží tvoje slová a nebude šetriť, aby ti ublížil a dal ťa do väzenia.

13 Všímaj si a dávaj dobrý pozor, lebo kráčaš v nebezpečenstve svojho zvrhnutia. Keď to počuješ, zobuď sa zo spánku.
14 Miluj Pána po celý svoj život a vzývaj ho na svoju spásu.
15 Každá zver miluje, čo je jej podobná, a každý miluje svojho blížneho.
16 Každé telo sa združuje podľa druhu a človek priľne k jeho podobným.
17 Aké spoločenstvo má vlk s baránkom? tak hriešnik s bohabojným.
18 Aká je zhoda medzi hyenou a psom? a aký mier medzi bohatými a chudobnými?
19 Ako je divý osol korisťou leva na púšti, tak bohatí jedia chudobných.
20 Ako pyšní nenávidia pokoru, tak si bohatí ošklivia chudobných.
21 Bohatý človek, ktorý začína padať, je zadržaný svojimi priateľmi, ale chudobného, ktorý je na dne, odvrhnú jeho priatelia.
22 Keď boháč padne, má mnohých pomocníkov: hovorí, čo sa nerozpráva, a predsa ho ľudia ospravedlňujú. hovoril múdro a nemohol mať miesto.
23 Keď hovorí boháč, každý sa drží jazyka a hľa, čo hovorí, vychvaľujú to až do oblakov, ale keď prehovorí chudobný, hovoria: Čo je to za chlapa? a ak sa potkne, pomôžu ho zvrhnúť.
24 Bohatstvo je dobré tomu, kto nemá hriech, a chudoba je zlá v ústach bezbožných.
25 Srdce človeka mení jeho tvár, či už je to dobré alebo zlé, a veselé srdce robí veselú tvár.
26 Veselá tvár je znakom prosperujúceho srdca; a objavovanie podobenstiev je únavnou prácou mysle.

KAPITOLA 14

1 Blahoslavený muž, ktorý nepošmykol ústami a nebol pichnutý množstvom hriechov.
2 Blahoslavený, koho svedomie neodsúdilo a ktorý neklesol zo svojej nádeje v Pána.
3 Bohatstvo nie je pôvabné pre černocha, a čo má robiť závistlivý človek s peniazmi?
4 Kto zhromažďuje podvádzaním vlastnej duše, zhromažďuje pre iných, ktorí svoj majetok míňajú bujaro.
5 Kto je zlý sám sebe, komu bude dobrý? nebude mať záľubu vo svojom majetku.
6 Niet horšieho ako ten, kto závidí sám sebe; a to je odplata za jeho bezbožnosť.
7 A ak robí dobre, robí to nechtiac; a napokon vyhlási svoju neprávosť.
8 Závistlivý človek má zlé oko; odvracia svoju tvár a pohŕda ľuďmi.
9 Oko lakomca sa nenasýti svojím dielom; a neprávosť bezbožných vysušuje jeho dušu.
10 Zlé oko závidí jeho chlieb a je nedbalý pri svojom stole.
11 Syn môj, rob si dobre podľa svojich schopností a daj Hospodinovi, čo mu patrí.
12 Pamätaj, že smrť na seba nenechá dlho čakať a že hrobová zmluva sa ti neukáže.
13 Urob dobre svojmu priateľovi skôr, ako zomrieš, a podľa svojich schopností vystri ruku a daj mu.
14 Neokrádaj sa o dobrý deň a nech ťa neprekročí časť dobrej vôle.
15 Neprenecháš svoje trápenie na iného? a aby sa tvoje práce rozdelili losom?
16 Dávaj a ber a posväť svoju dušu; lebo v hrobe sa nehľadajú pochúťky.
17 Každé telo zostarne ako rúcho, lebo zmluva od počiatku je: zomrieš smrťou.
18 Ako zo zelených listov na hustom strome niektoré opadávajú a iné rastú; tak aj pokolenie z mäsa a krvi, jedno sa končí a druhé sa rodí.
19 Každá práca zhnije a zožiera a jej robotník pôjde s ňou.
20 Blahoslavený muž, ktorý múdro rozjíma o dobrých veciach a rozumom uvažuje o svätých veciach.
21 Kto vo svojom srdci zvažuje jej cesty, pochopí aj jej tajomstvá.
22 Choďte za ňou ako za stopujúcou a čakajte na jej cestách.
23 Ten, kto káže v jej oknách, poslúchne aj v jej dverách.
24 Ten, kto prenocuje pri jej dome, pripevní aj špendlík na jej steny.
25 Postaví svoj stan blízko nej a bude bývať v príbytku, kde sú dobré veci.
26 Svoje deti postaví pod jej prístrešie a bude bývať pod jej ratolesťami.
27 V nej bude prikrytý pred horúčavou a bude prebývať v jej sláve.

KAPITOLA 15

1 Kto sa bojí Hospodina, bude konať dobro, a kto pozná zákon, získa si ho.
2 A ako matka sa s ním stretne a prijme ho za ženu vydatú z panny.
3 Chlieb rozumu ho nakŕmi a vodu múdrosti mu dá piť.
4 Zostane na nej a nepohne sa; a bude sa na ňu spoliehať a nebude zahanbený.
5 Vyvýši ho nad jeho blížnych a uprostred zhromaždenia mu otvorí ústa.
6 Nájde radosť a veniec radosti a ona mu spôsobí, že zdedí večné meno.
7 Ale nerozumní ľudia ju nedosiahnu a hriešnici ju neuvidia.
8 Lebo je ďaleko od pýchy a ľudia, ktorí sú klamári, si na ňu nepamätajú.
9 Chvála nie je v ústach hriešnika, lebo mu ju neposlal Pán.
10 Lebo chvála sa bude vyslovovať múdro a Pánovi sa darí.
11 Nehovor: Odpadol som skrze Pána, lebo nemáš robiť veci, ktoré on nenávidí.
12 Nehovor, že ma zaviedol do omylu, lebo nepotrebuje hriešneho človeka.
13 Pán nenávidí každú ohavnosť; a tí, ktorí sa boja Boha, ho nemilujú.
14 On sám stvoril človeka od počiatku a nechal ho v rukách jeho rady;
15 Ak chceš, zachovávaj prikázania a konaj prijateľnú vernosť.
16 Podložil pred tebou oheň a vodu; vystri ruku, či chceš.
17 Pred človekom je život a smrť; a či sa mu páči, bude mu dané.
18 Lebo veľká je Pánova múdrosť, mocný v sile a všetko vidí.
19 A jeho oči hľadia na tých, ktorí sa ho boja, a on pozná každé ľudské dielo.

20 Nikomu neprikázal, aby konal bezbožne, ani nikomu nedal povolenie hrešiť.

KAPITOLA 16

1Nežiadaj množstvo neužitočných detí, ani si nenechaj záľubu v bezbožných synoch.
2 Aj keď sa množia, neradujte sa z nich, ak nebude s nimi bázeň pred Pánom.
3 Nedôveruj ich životu a neváž si ich množstvo, lebo jeden spravodlivý je lepší ako tisíc; a lepšie je zomrieť bez detí, ako mať tých, ktorí sú bezbožní.
4 Lebo rozumným sa mesto naplní, ale príbuzenstvo bezbožníkov rýchlo spustne.
5 Mnoho takých vecí som videl na vlastné oči a moje ucho počulo väčšie veci ako tieto.
6 V zhromaždení bezbožných sa zapáli oheň; a v odbojnom národe je zapálený hnev.
7 Neupokojil sa voči starým obrom, ktorí odpadli v sile svojej hlúposti.
8 Neušetril ani miesto, kde býval Lót, ale znenávidel ich pre ich pýchu.
9 Nezľutoval sa nad ľuďmi zatratenia, ktorí boli vzatí do svojich hriechov.
10 Ani šesťstotisíc peších, ktorí sa zhromaždili v tvrdom srdci.
11 A ak je medzi ľudom niekto tvrdej šije, je div, že unikne bez trestu, lebo je s ním milosrdenstvo a hnev; je mocný odpúšťať a vylievať nevôľu.
12 Ako veľké je jeho milosrdenstvo, také je jeho napomenutie: súdi človeka podľa jeho skutkov
13 Hriešnik neunikne so svojou korisťou a trpezlivosť zbožných nebude zmarená.
14 Urobte cestu každému skutku milosrdenstva, lebo každý nájde podľa svojich skutkov.
15 Hospodin zatvrdil faraóna, aby ho nepoznal, aby svet poznal jeho mocné skutky.
16 Jeho milosrdenstvo je zjavné každému stvoreniu; a oddelil svoje svetlo od tmy neoblomným.
17 Nehovor, skryjem sa pred Pánom, či si ma niekto spomenie zhora? Nebudem si spomínať medzi toľkými ľuďmi: veď aká je moja duša medzi takým nekonečným množstvom stvorení?
18 Hľa, nebo a nebesia nebies, hlbina a zem a všetko, čo je v nej, sa pohne, keď ho navštívi.
19 Aj vrchy a základy zeme sa trasú, keď na ne hľadí Pán.
20 Žiadne srdce nemôže myslieť na tieto veci hodne, a kto je schopný pochopiť jeho cesty?
21 Je to búrka, ktorú nikto nevidí, lebo väčšina jeho diel je skrytá.
22 Kto môže oznamovať skutky jeho spravodlivosti? alebo kto ich vydrží? lebo jeho zmluva je ďaleko a skúška všetkých vecí je na konci.
23 Kto chce rozumu, bude uvažovať o márnostiach, a blázon, ktorý blúdi, si vymýšľa hlúposti.
24 Syn môj, počúvaj ma a nauč sa poznaniu a poznaj si moje slová srdcom.
25 Predložím náuku vo váhe a presne oznámim jeho poznanie.
26 Pánove skutky sa konajú na súde od počiatku a odkedy ich urobil, naložil s ich časťami.
27 Svoje diela ozdobil naveky a v jeho ruke sú po všetky pokolenia hlavné z nich: nepracujú, ani sa neunavujú, ani neprestávajú od svojich diel.
28 Nikto z nich neprekáža a nikdy neposlúchnu jeho slovo.
29 Potom Pán pozrel na zem a naplnil ju svojím požehnaním.
30 Všetkými živými vecami pokryl jej tvár; a opäť sa do nej vrátia.

KAPITOLA 17

1Hospodin stvoril človeka zeme a znova ho premenil na ňu.
2 Dal im niekoľko dní a krátky čas a tiež moc nad vecami, ktoré sú v nich.
3 Samostatne im dal silu a stvoril ich podľa svojho obrazu,
4 A dal bázeň z človeka na každé telo a dal mu vládu nad zverou a vtáctvom.
5 Prijali používanie piatich Pánových úkonov a na šiestom mieste im dal porozumenie a v siedmej reči tlmočníka ich úvah.
6 Rada a jazyk, oči, uši a srdce im dal porozumieť.
7 Nakoniec ich naplnil poznaním rozumnosti a ukázal im dobré i zlé.
8 Svoj zrak uprel na ich srdcia, aby im ukázal veľkosť svojich diel.
9 Naveky ich dal na slávu svojimi podivuhodnými skutkami, aby rozumne oznamovali jeho skutky.
10 A vyvolení budú chváliť jeho sväté meno.
11 Okrem toho im dal poznanie a zákon života za dedičstvo.
12 Uzavrel s nimi večnú zmluvu a ukázal im svoje súdy.
13 Ich oči videli velebnosť jeho slávy a ich uši počuli jeho slávny hlas.
14 A povedal im: Vystríhajte sa každej neprávosti; a každému dal príkaz o svojom blížnom.
15 Ich cesty sú stále pred ním a nebudú skryté pred jeho očami.
16 Každý od mladosti je vydaný na zlé; ani si nemohli urobiť mäsité srdcia pre kamenné.
17 Lebo pri rozdeľovaní národov celej zeme ustanovil vládcu nad každým ľudom; ale Izrael je dielom Hospodinovým.
18 ktorého, ako svojho prvorodeného, vychováva disciplinovane a dáva mu svetlo svojej lásky, neopúšťa ho.
19 Preto sú všetky ich diela ako slnko pred ním a jeho oči neustále hľadia na ich cesty.
20 Žiadna z ich nespravodlivých skutkov nie je pred ním ukrytá, ale všetky ich hriechy sú pred Hospodinom
21 Ale Pán, ktorý bol milostivý a poznal svoje dielo, ich nenechal, ani neopustil, ale ušetril ich.
22 Almužna je u človeka ako pečať a on bude zachovávať dobré skutky človeka ako zrenicu oka a svojim synom a dcéram dá pokánie.
23 Potom vstane a odmení ich a dá im odplatu na ich hlavu.
24 Ale tým, ktorí činili pokánie, dal návrat a potešil tých, ktorí zlyhali v trpezlivosti.
25 Vráťte sa k Pánovi a zanechajte svoje hriechy, modlite sa pred jeho tvárou a menej sa pohoršujte.
26 Obráťte sa opäť k Najvyššiemu a odvráťte sa od neprávosti, lebo on vás vyvedie z tmy na svetlo zdravia a veľmi nenávidíte ohavnosť.
27 Kto bude chváliť Najvyššieho v hrobe, namiesto tých, ktorí žijú a ďakujú?

28 Vďakyvzdanie zomiera z mŕtvych, ako z toho, kto nie je: živého a zdravého srdca budú chváliť Pána.
29 Aká veľká je milosť Pána, nášho Boha, a jeho súcit s tými, ktorí sa k nemu obracajú vo svätosti!
30 Všetko totiž nemôže byť v ľuďoch, lebo Syn človeka nie je nesmrteľný.
31 Čo je jasnejšie ako slnko? ale jeho svetlo zhasína; a telo a krv si budú predstavovať zlo.
32 Vidí moc nebeských výšin; a všetci ľudia sú len zem a popol.

KAPITOLA 18

1 Ten, kto žije naveky, stvoril všetko všeobecne.
2 Len Pán je spravodlivý a okrem neho niet nikoho iného,
3 Ktorý spravuje svet svojou dlaňou a všetko poslúcha jeho vôľu, lebo je Kráľom všetkých, svojou mocou oddeľuje sväté veci od svetských.
4 Komu dal moc oznamovať svoje skutky? a kto zistí jeho vznešené skutky?
5 Kto spočíta silu jeho velebnosti? a kto tiež oznámi svoje milosrdenstvo?
6 Čo sa týka predivných skutkov Pánových, nesmie sa im nič vziať, ani im nebude nič priložené, ani sa nezistí ich pôda.
7 Keď človek urobí, potom začne; a keď odíde, bude pochybovať.
8 Čo je človek a čomu slúži? čo je jeho dobro a čo zlo?
9 Počet dní človeka je najviac sto rokov.
10 Ako kvapka vody do mora a štrkový kameň v porovnaní s pieskom; tak je tisíc rokov až po dni večnosti.
11 Preto je Boh s nimi trpezlivý a vylieva na nich svoje milosrdenstvo.
12 Videl a videl ich koniec ako zlý; preto znásobil svoj súcit.
13 Milosrdenstvo človeka je voči blížnemu; ale milosrdenstvo Pánovo je na každom tele: karhá, vychováva, učí a privádza ako pastier svoje stádo.
14 Zmiluje sa nad tými, ktorí dostávajú kázeň a usilovne hľadajú jeho súdy.
15 Syn môj, nepoškvrňuj svoje dobré skutky ani nepoužívaj nepríjemné slová, keď niečo dávaš.
16 Či rosa nezničí horúčavu? tak je slovo lepšie ako dar.
17 Hľa, nie je slovo lepšie ako dar? ale obaja sú s láskavým mužom.
18 Blázon bude tvrdo vyčítať a dar závistivých zožiera oči.
19 Učte sa skôr, ako prehovoríte, a používajte telesnú, inak budete chorí.
20 Pred súdom sa skúmaj a v deň navštívenia nájdeš milosrdenstvo.
21 Pokor sa pred chorobou a v čase hriechov čiň pokánie.
22 Nech ti nič nebráni splniť svoj sľub načas a neodkladaj na smrť, aby si bol ospravedlnený.
23 Skôr ako sa budeš modliť, priprav sa; a nebuď ako ten, kto pokúša Pána.
24 Mysli na hnev, ktorý bude na konci, a na čas pomsty, keď odvráti svoju tvár.
25 Keď budeš mať dosť, spomeň si na čas hladu, a keď budeš bohatý, mysli na chudobu a núdzu.
26 Od rána až do večera sa čas mení a všetko sa čoskoro stane pred Pánom.
27 Múdry sa bude báť vo všetkom a v deň hriechu sa bude varovať pohoršenia, ale blázon nebude dbať na čas.
28 Každý rozumný človek pozná múdrosť a vzdá chválu tomu, kto ju našiel.
29 Tí, ktorí boli rozumní v rečiach, stali sa tiež múdrymi a predkladali nádherné podobenstvá.
30 Nechoď za svojimi žiadosťami, ale vyhýbaj sa svojim žiadostiam.
31 Ak dáš svojej duši túžby, ktoré sa jej páčia, urobí ťa na posmech svojim nepriateľom, ktorí ťa ohovárajú.
32 Nemajte záľubu v dobrej nálade, ani sa neviažte na jej útratu.
33 Nebuď žobrákom na hostine pri požičiavaní, keď nič nemáš v mešci, lebo budeš číhať na svoj život a bude sa ti rozprávať.

KAPITOLA 19

1 Pracujúci človek, ktorý sa opije, nebude bohatý, a kto pohŕda maličkosťami, bude klesať po máličkách.
2 Víno a ženy spôsobia, že muži rozumu odpadnú, a kto sa pridŕža smilníc, bude drzý.
3 Do dedičstva ho dostanú mole a červy a smelý muž bude odňatý.
4 Kto sa ponáhľa s uznaním, je ľahkomyseľný; a kto hreší, previní sa proti svojej duši.
5 Kto má záľubu v neprávosti, bude odsúdený, ale kto sa vzpiera rozkošiam, korunuje svoj život.
6 Kto môže ovládať svoj jazyk, bude žiť bez sváru; a kto nenávidí bľabotanie, bude mať menej zla.
7 Nenacvičuj inému to, čo ti bolo povedané, a nikdy sa ti nebude dariť horšie.
8 Či už priateľovi alebo nepriateľovi, nehovorte o životoch iných ľudí; a ak môžeš bez urážky, neprezrádzaj ich.
9 Lebo ťa počul a pozoroval, a keď príde čas, bude ťa nenávidieť.
10 Ak si počul slovo, nech zomrie s tebou; a buď smelý, nepraskne ťa.
11 Blázon rodí slovom ako rodiaca žena.
12 Ako šíp, ktorý sa zapichne do stehna človeka, také je slovo v bruchu blázna.
13 Napomeň priateľa, možno to neurobil, a ak to urobil, nech to už nerobí.
14 Napomeň svojho priateľa, možno to nepovedal, a ak áno, nech to už nehovorí.
15 Napomínaj priateľa, lebo mnohokrát je to ohováranie, a never každej rozprávke.
16 Niekto sa mu vymyká z reči, ale nie zo srdca; a kto je ten, ktorý sa nepohoršil svojím jazykom?
17 Napomeň svojho blížneho skôr, ako sa mu budeš vyhrážať; a nehnevaj sa, daj miesto zákonu Najvyššieho.
18 Bázeň pred Pánom je prvým krokom k prijatiu od neho a múdrosť získava jeho lásku.
19 Poznanie prikázaní Hospodinových je náukou života a tí, čo robia, čo sa mu páči, dostanú ovocie zo stromu nesmrteľnosti.
20 Bázeň pred Hospodinom je všetka múdrosť; a vo všetkej múdrosti je výkon zákona a poznanie jeho všemohúcnosti.
21 Ak sluha povie svojmu pánovi: Neurobím, čo sa ti páči; hoci to potom robí, hnevá toho, kto ho živí.
22 Poznanie bezbožnosti nie je múdrosťou, ani rozumnosťou hriešnikov nie je nikdy rada.
23 Existuje bezbožnosť a ohavnosť; a hlupák túži po múdrosti.

24 Lepší je ten, kto má malú rozumnosť a bojí sa Boha, ako ten, kto má veľkú múdrosť a prestupuje zákon Najvyššieho.
25 Je tam znamenitá rafinovanosť a tá je nespravodlivá; a je tu jeden, ktorý sa odvracia, aby ukázal súd; a je tu múdry muž, ktorý ospravedlňuje v súde.
26 Je tu bezbožník, ktorý smutne visí na hlave; ale vnútorne je plný klamstva,
27 Zvrhne svoju tvár a robí, akoby nepočul.
28 A ak sa mu pre nedostatok moci bráni hrešiť, keď nájde príležitosť, urobí zlo.
29 Človeka možno poznať podľa výzoru a chápavého podľa výzoru, keď ho stretneš.
30 Mužský odev, prehnaný smiech a chôdza ukazujú, čím je.

KAPITOLA 20

1 Nie je pekné karhanie: zase niekto drží jazyk za zuby a je múdry.
2 Oveľa lepšie je karhať, ako sa tajne hnevať, a kto vyzná svoju vinu, bude zachránený od zlého.
3 Aké dobré je, keď si napomenutý, prejavovať pokánie! lebo tak unikneš svojvoľnému hriechu.
4 Ako žiadostivosť eunucha zbaviť sa panny; tak aj ten, kto vykonáva súd násilím.
5 Niekto mlčí a nájde sa múdrym, a iný sa pre mnohé bľabotanie stáva nenávistným.
6 Niekto sa drží jazyka, lebo nemá odpovedať, a niekto mlčí, lebo pozná svoj čas.
7 Múdry bude držať jazyk za zubami, kým neuvidí príležitosť, ale blázon a blázon nebudú dbať na čas.
8 Ten, kto používa mnoho slov, bude ošklivý; a kto si v tom vezme moc, bude nenávidený.
9 Existuje hriešnik, ktorému sa darí v zlom; a je tu zisk, ktorý sa mení na stratu.
10 Existuje dar, ktorý ti neprospeje; a existuje dar, ktorého odplata je dvojnásobná.
11 Pre slávu je poníženie; a tam je to, čo dvíha hlavu z nízkeho stavu.
12 Je taký, ktorý za málo veľa kúpi a sedemnásobne odplatí.
13 Múdry ho robí milovaným svojimi slovami, ale milosti bláznov sa vylejú.
14 Dar blázna ti nepomôže, keď ho budeš mať; ani zo závistlivých pre jeho nevyhnutnosť, lebo za jedného chce dostať mnoho.
15 Málo dáva a veľa vyčíta; otvára ústa ako plačúci; dnes požičiava a zajtra si to zase vypýta: takého má nenávidieť Boh i ľudia.
16 Blázon hovorí: Nemám priateľov, nevďačím za všetky svoje dobré skutky, a tí, čo jedia môj chlieb, o mne hovoria zle.
17 Koľkokrát a koľkým sa bude vysmievať na posmech! lebo nevie správne, čo je to mať; a všetko je mu jedno, ako keby to nemal.
18 Pošmyknúť sa po chodníku je lepšie ako pošmyknúť sa jazykom, a tak pád bezbožných príde rýchlo.
19 Nerozumný príbeh bude vždy v ústach nemúdrych.
20 Múdra veta bude odmietnutá, keď vyjde z úst blázna; lebo to nepovie v pravý čas.
21 Je prekážkou nehrešiť pre nedostatok, a keď odpočíva, nebude sa trápiť.
22 Je tu ten, ktorý ničí svoju vlastnú dušu hanblivosťou a prijímaním osôb podvracia sám seba.
23 Je to tak, že pre hanblivosť sľubuje svojmu priateľovi a darmo si ho robí nepriateľom.
24 Lož je špinavá škvrna na človeku, no stále je v ústach neučencov.
25 Lepší je zlodej ako človek, ktorý je zvyknutý klamať, ale obaja budú mať ako dedičstvo záhubu.
26 Postavenie klamára je nečestné a jeho hanba je stále s ním.
27 Múdry sa povýši na česť svojimi slovami, a kto má rozum, bude sa páčiť veľkým.
28 Kto obrába svoju zem, zväčší svoju hromadu, a kto sa páči veľkým, dostane odpustenie za neprávosť.
29 Dary a dary zaslepujú oči múdreho a zapchávajú mu ústa, aby nemohol karhať.
30 Múdrosť, ktorá je skrytá, a poklad, ktorý je nahromadený, aký je úžitok z nich oboch?
31 Lepší je ten, kto skrýva svoju hlúposť, ako človek, ktorý skrýva svoju múdrosť.
32 Potrebná trpezlivosť pri hľadaní Pána je lepšia ako ten, kto vedie svoj život bez sprievodcu.

KAPITOLA 21

1 Syn môj, zhrešil si? už to nerob, ale pros o odpustenie za svoje predošlé hriechy.
2 Utekaj pred hriechom ako pred hadom, lebo ak sa k nemu príliš priblížiš, uhryzne ťa. Jeho zuby sú ako zuby leva, ktorá zabíja duše ľudí.
3 Každá neprávosť je ako dvojsečný meč, ktorého rany sa nedajú zahojiť.
4 Hrôza a páchanie krivdy mrhajú bohatstvom, a tak bude dom pyšných ľudí spustošený.
5 Modlitba z úst chudobného sa dostane k Božím ušiam a jeho súd príde rýchlo.
6 Kto nenávidí karhanie, je na ceste hriešnikov, ale kto sa bojí Pána, bude činiť pokánie zo srdca.
7 Zďaleka i blízko je známy výrečný muž; ale rozumný človek vie, keď sa pošmykne.
8 Ten, kto si stavia dom z cudzích peňazí, je ako ten, kto si zbiera kamene na svoj hrob.
9 Zhromaždenie bezbožných je ako kúdeľ ovinutých a ich koniec je plameňom ohňa, ktorý ich zahubí.
10 Cesta hriešnikov je vyhladená kameňmi, ale na jej konci je pekelná jama.
11 Kto zachováva zákon Hospodinov, rozumie mu a dokonalosť bázne Hospodinovej je múdrosť.
12 Kto nie je múdry, nebude poučený, ale je múdrosť, ktorá rozmnožuje horkosť.
13 Poznanie múdreho sa rozmnoží ako povodeň a jeho rada je ako čistý prameň života.
14 Vnútorné údy blázna sú ako rozbitá nádoba a nebude mať poznanie, kým bude žiť.
15 Ak zručný človek počuje múdre slovo, pochváli ho a pridá k nemu, ale len čo ho počuje nechápavý, znepáči sa mu a hodí ho za chrbát.
16 Rozprávanie blázna je ako bremeno na ceste, ale milosť sa nájde v perách múdrych.
17 Pýtajú sa na ústa múdreho muža v zbore a vo svojom srdci budú uvažovať o jeho slovách.
18 Ako je zničený dom, taká je múdrosť bláznovi a poznanie nemúdrych je ako reči bez rozumu.

19 Učenie pre bláznov je ako okovy na nohách a ako okovy na pravej ruke.
20 Blázon pozdvihuje svoj hlas so smiechom; ale múdry človek sa málo usmieva.
21 Učenosť je pre múdreho ako zlatá ozdoba a ako náramok na pravej ruke.
22 Noha hlúpeho je čoskoro v dome svojho blížneho, ale skúsený človek sa za neho hanbí.
23 Blázon nahliadne do dverí domu, ale vychovaný zostane vonku.
24 Je neslušnosťou človeka poslúchať pri dverách, ale múdreho zarmúti hanba.
25 Pery hovoriacich budú hovoriť, čo sa ich netýka, ale slová rozumných sú vážené.
26 Srdce bláznov je v ich ústach, ale ústa múdrych sú v ich srdci.
27 Keď bezbožník preklína satana, preklína svoju dušu.
28 Šepkár poškvrňuje svoju dušu a je nenávidený všade, kde býva.

KAPITOLA 22

1 Lenivého človeka prirovnávajú k špinavému kameňu a každý ho bude syčať na svoju hanbu.
2 Lenivý človek je prirovnaný k špine hnojiska: každý, kto to vezme, potrasie mu rukou.
3 Zle vychovaný muž je hanbou svojho otca, ktorý ho splodil, a na jeho stratu sa narodila nerozumná dcéra.
4 Múdra dcéra prinesie dedičstvo svojmu mužovi, ale tá, ktorá žije nepoctivo, je ťažkosťou svojho otca.
5 Odvážna zneuctí svojho otca i svojho muža, ale obaja ňou budú opovrhovať.
6 Rozprávka mimo čas je ako hudba v smútku, ale prúžky a náprava múdrosti nikdy nevyprchajú.
7 Kto vyučuje blázna, je ako ten, kto lepí črep, a ako ten, kto prebúdza zo zdravého spánku.
8 Ten, kto rozpráva bláznovi, hovorí tomu, kto drieme, a keď rozpráva, povie: Čo sa deje?
9 Ak deti žijú čestne a majú na to prostriedky, musia zakryť podlost svojich rodičov.
10 Ale deti, ktoré sú povýšené, pre pohŕdanie a nedostatok výchovy poškvrňujú šľachtu svojho príbuzenstva.
11 Plačte nad mŕtvym, lebo stratil svetlo, a plačte nad bláznom, lebo chce rozumu, nad mŕtvym plačte málo, lebo odpočíva, ale život blázna je horší ako smrť.
12 Sedem dní smútia ľudia za mŕtvym; ale za blázna a bezbožníka po všetky dni svojho života.
13 Nehovorte veľa s bláznom a nechoďte k tomu, kto nerozumie, dajte si na neho pozor, aby ste sa netrápili a nikdy sa nepoškvrnili jeho bláznovstvami, odíďte od neho a nájdete odpočinok a nikdy nebudete znepokojený šialenstvom.
14 Čo je ťažšie ako olovo? a ako sa to volá, ak nie blázon?
15 Piesok, soľ a kopu železa znesú ľahšie ako človek bez rozumu.
16 Ako sa trámom nedajú rozviazať drevené pásy a zviazané v budove, tak sa srdce, ktoré je upevnené radou, nikdy nebude báť.
17 Srdce, ktoré sa usadilo na myšlienke porozumenia, je ako pekný plaistering na stene galérie.
18 Koledy postavené na vyvýšenine sa nikdy nepostavia proti vetru, a tak ustráchané srdce v predstavách blázna neobstojí proti žiadnemu strachu.
19 Kto pichne oko, tomu tečú slzy, a kto pichne srdce, dáva najavo svoje poznanie.
20 Kto hádže kameňom do vtákov, odháňa ich, a kto kára svojho priateľa, ruší priateľstvo.
21 Hoci si vytasil meč na svojho priateľa, nezúfaj, lebo sa môže vrátiť do priazne.
22 Ak si otvoril ústa na svojho priateľa, neboj sa; lebo môže dôjsť k zmiereniu: okrem napomínania, pýchy, prezradenia tajomstiev alebo zradnej rany, lebo pre tieto veci odíde každý priateľ.
23 Buď verný svojmu blížnemu v jeho chudobe, aby si sa radoval z jeho blahobytu, zostaň mu verný v čase jeho súženia, aby si bol s ním dedičom v jeho dedičstve, lebo podlý majetok nie je vždy treba zavrhnúť. : ani boháča, ktorý je hlúpy mať v obdive.
24 Ako výpary a dym z pece idú pred ohňom; tak hanobiace pred krvou.
25 Nebudem sa hanbiť brániť priateľa; ani sa pred ním nebudem skrývať.
26 A keby sa mi od neho stalo niečo zlé, každý, kto to počuje, bude sa ho na pozore.
27 Kto mi dá stráž pred ústa a pečať múdrosti na moje pery, aby som nimi náhle nepadol a môj jazyk ma nezničil?

KAPITOLA 23

1 Ó, Pane, Otče a Vládca celého môjho života, nenechaj ma napospas ich radám a nedaj, aby som im podľahol.
2 Kto uvrhne bič na moje myšlienky a kázeň múdrosti na moje srdce? aby ma nešetrili pre moju nevedomosť a neprešlo to popri mojich hriechoch.
3 Aby sa nerozmnožila moja nevedomosť a aby sa moje hriechy nerozmnožili na moju záhubu, aby som nepadol pred svojimi protivníkmi a aby sa nado mnou neradoval môj nepriateľ, ktorého nádej je vzdialená od tvojho milosrdenstva.
4 Pane, Otče a Bože môjho života, nepozeraj na mňa pyšne, ale odvráť od svojich služobníkov vždy povýšenú myseľ.
5 Odvráť odo mňa márne nádeje a žiadostivosť a podržíš toho, kto ti vždy chce slúžiť.
6 Nech ma nechytí chamtivosť brucha ani žiadostivosť tela; a nevydaj nado mnou svojho služobníka do drzej mysle.
7 Počujte, deti, kázeň úst: kto ju zachováva, nikdy nebude vzatý do úst.
8 Hriešnik zostane vo svojej hlúposti: padnú tým zlý rečník aj pyšný.
9 Nenavykaj svoje ústa na prisahanie; ani sa nepoužívaj na pomenovanie Svätého.
10 Lebo ako sluha, ktorý je ustavične bitý, nebude bez modrého znamienka, tak ten, kto ustavične prisahá a osočuje Boha, nebude bezchybný.
11 Človek, ktorý veľa nadáva, bude plný neprávosti a rana nikdy neodíde z jeho domu; ak sa previní, jeho hriech bude na ňom; ak bude márne prisahať, nebude nevinný, ale jeho dom bude plný nešťastí.
12 Je slovo, ktoré sa oblieka do smrti: Daj, Bože, aby sa nenašlo v dedičstve Jakobovom; lebo všetky také veci budú vzdialené od zbožných a nebudú sa utápať vo svojich hriechoch.
13 Nepoužívaj svoje ústa na nemierne nadávky, lebo v nich je slovo hriechu.
14 Pamätaj na svojho otca a svoju matku, keď sedíš medzi veľkými mužmi. Nezabudni pred nimi, a tak sa zo svojho

zvyku staneš bláznom a želaj si, aby si sa nenarodil, a preklínaj ich deň tvojho narodenia.
15 Človek, ktorý je zvyknutý na neslušné slová, nebude po všetky dni svojho života napravený.
16 Dva druhy ľudí rozmnožujú hriech a tretí spôsobí hnev: horúca myseľ je ako horiaci oheň, neuhasne, kým sa nezhasne: smilník v tele svojho tela neprestane, kým nezapáli. oheň.
17 Každý chlieb je sladký smilníkovi, neodíde, kým nezomrie.
18 Muž, ktorý láme manželstvo a takto si v srdci hovorí: Kto ma vidí? Obklopuje ma tma, steny ma prikrývajú a žiadne telo ma nevidí; čoho sa mám báť? Najvyšší nebude pamätať na moje hriechy:
19 Taký človek sa bojí iba očí ľudí a nevie, že oči Hospodinove sú desaťtisíckrát jasnejšie ako slnko, keď hľadí na všetky cesty ľudí a hľadí na najskrytejšie miesta.
20 Vedel o všetkom, odkedy boli stvorené; tak aj keď boli zdokonalení, pozrel na nich všetkých.
21 Tento muž bude potrestaný na uliciach mesta, a kde nebude mať podozrenie, bude zajatý.
22 Tak bude aj so ženou, ktorá opustí svojho muža a privedie dediča po inom.
23 Najprv totiž neposlúchla zákon Najvyššieho; a po druhé, previnila sa proti svojmu manželovi; a po tretie, hrala sa na smilnicu pri cudzoložstve a privádzala deti cez iného muža.
24 Bude vyvedená do zhromaždenia a bude vykonaná inkvizícia jej detí.
25 Jej deti nezapustia korene a jej ratolesti neprinesú ovocie.
26 Svoju pamiatku zanechá na kliatbu a jej potupu nezmaže.
27 A tí, ktorí zostanú, budú vedieť, že nie je nič lepšie ako bázeň pred Pánom a že nie je nič sladšie ako dbať na prikázania Pánove.
28 Nasledovať Pána je veľká sláva a byť od neho prijatý je dlhý život.

KAPITOLA 24

1 Múdrosť sa bude chváliť a bude sa chváliť uprostred svojho ľudu.
2 V zbore Najvyššieho otvorí svoje ústa a zvíťazí pred jeho mocou.
3 Vyšiel som z úst Najvyššieho a zahalil som zem ako oblak.
4 Býval som na výšinách a môj trón je v oblačnom stĺpe.
5 Len ja som obišiel nebeský okruh a kráčal som dnu hlbiny.
6 Vo vlnách mora a na celej zemi a v každom ľude a národe som získal vlastníctvo.
7 V tom všetkom som hľadal odpočinok a v koho dedičstve ostanem?
8 Stvoriteľ všetkých vecí mi teda prikázal, a ten, ktorý ma učinil, dal odpočinúť môjmu príbytku a povedal: Tvoj príbytok nech je v Jakobovi a tvoje dedičstvo v Izraeli!
9 Stvoril ma od počiatku pred svetom a nikdy nesklamem.
10 Vo svätostánku som slúžil pred ním; a tak som bol usadený na Sione.
11 Podobne mi dal odpočinok v milovanom meste a v Jeruzaleme bola moja moc.
12 A zakorenil som sa v úctyhodnom ľude, v diele Pánovho dedičstva.
13 Bol som vyvýšený ako céder v Libáne a ako cyprus na vrchoch Hermon.
14 Bol som vyvýšený ako palma v En-gaddi a ako ruža v Jerichu, ako pekná oliva na úrodnom poli a vyrástol som ako platan pri vode.
15 Dal som sladkú vôňu ako škorica a aspalathus a vydal som príjemnú vôňu ako najlepšia myrha, ako galbanum, ónyx a sladký storax a ako výpar kadidla vo svätostánku.
16 Ako terpentínový strom som natiahol svoje ratolesti a moje ratolesti sú ratolesťami cti a milosti.
17 Ako vinič priniesol príjemnú vôňu a moje kvety sú ovocím cti a bohatstva.
18 Som matka krásnej lásky, bázne, poznania a svätej nádeje, som teda večná a som daná všetkým svojim deťom, ktoré sú po ňom menované.
19 Poďte ku mne všetci, ktorí odo mňa túžite, a naplňte sa mojim ovocím.
20 Lebo moja pamiatka je sladšia ako med a moje dedičstvo je sladšie ako plást medu.
21 Tí, čo ma jedia, budú ešte hladní, a tí, čo ma pijú, budú ešte smädní.
22 Kto ma poslúcha, nebude nikdy zahanbený a tí, ktorí konajú podľa mňa, nebudú robiť zle.
23 Všetky tieto veci sú knihou zmluvy najvyššieho Boha, zákonom, ktorý prikázal Mojžiš ako dedičstvo zborom Jakobovým.
24 Umdlievať, aby si nebol silný v Pánovi; aby vás utvrdil, pridŕžajte sa k nemu, lebo Pán všemohúci je jediný Boh a okrem neho niet iného Spasiteľa.
25 On napĺňa všetko svojou múdrosťou ako Fison a ako Tigris v čase nového ovocia.
26 Rozmnožuje rozum ako Eufrat a ako Jordán v čase žatvy.
27 Dáva doktrínu poznania zjaviť sa ako svetlo a ako Geón v čase vinobrania.
28 Prvý človek ju nepoznal dokonale, posledný ju už nezistí.
29 Lebo jej myšlienky sú viac ako more a jej rady sú hlbšie ako veľká priepasť.
30 Aj ja som vyšiel ako potok z rieky a ako potrubie do záhrady.
31 Povedal som si: Polievam svoju najlepšiu záhradu a hojne polievam svoju záhradu, a hľa, môj potok sa stal riekou a moja rieka sa zmenila na more.
32 Ešte zažiarim učenie ako ráno a pošlem jeho svetlo do diaľky.
33 Ešte vylejem učenie ako proroctvo a ponechám ho na veky naveky.
34 Hľa, nepracoval som len pre seba, ale pre všetkých, ktorí hľadajú múdrosť.

KAPITOLA 25

1 V troch veciach som bol skrášlený a vstal som krásny pred Bohom i pred ľuďmi: v jednote bratov, v láske k blížnemu, v mužovi a žene, ktorí sa zhodujú.
2 Tri druhy mužov nenávidí moja duša a veľmi sa pohoršujem nad ich životom: pyšný chudobný, klamár bohatý a cudzoložník cudzoložný.
3 Ak si vo svojej mladosti nič nenazbieral, ako môžeš niečo nájsť vo svojom veku?
4 Ó, aký pekný je súd pre šediny a pre starých ľudí vedieť si poradiť!

5 Ó, aká pôvabná je múdrosť starých ľudí a rozumnosť a rada čestným mužom.
6 Korunou starcov je veľa skúseností a ich slávou je bázeň pred Bohom.
7 Je deväť vecí, o ktorých som vo svojom srdci usúdil, že sú šťastné, a desiate vyslovím svojím jazykom: Muž, ktorý má radosť zo svojich detí; a kto žije, aby videl pád svojho nepriateľa:
8 Dobre je ten, kto býva s rozumnou ženou, ktorý sa nepošmykol jazykom a neslúžil človeku nehodnejšiemu ako je on sám.
9 Dobre je ten, kto našiel rozumnosť, a ten, kto hovorí do uší tým, ktorí počujú:
10 Aký veľký je ten, kto nachádza múdrosť! no nie je nad tým, kto by sa bál Pána.
11 Ale láska Pánova prevyšuje všetko na osvietenie: kto ju drží, ku komu bude pripodobnený?
12 Bázeň pred Pánom je počiatkom jeho lásky a viera je počiatkom priľnutia k nemu.
13 Daj mi akúkoľvek ranu, iba ranu srdca a akúkoľvek bezbožnosť, iba bezbožnosť ženy.
14 A každé súženie, okrem súženia od tých, čo ma nenávidia, a každé pomsty, okrem pomsty nepriateľov.
15 Nad hlavou hada niet hlavy; a niet nad hnevom nepriateľa.
16 Radšej som býval s levom a drakom, ako by som mal bývať so zlou ženou.
17 Bezbožnosť ženy mení jej tvár a zatemňuje jej tvár ako vrece.
18 Jej manžel bude sedieť medzi svojimi susedmi; a keď to počuje, horko vzdychne.
19 Každá bezbožnosť je len málo k bezbožnosti ženy, nech na ňu padne podiel hriešnika.
20 Ako stúpanie po piesočnatej ceste k nohám starých ľudí, tak je žena plná slov pre tichého muža.
21 Nepotknite sa o krásu ženy a netúžte po nej pre potešenie.
22 Žena, ak sa stará o svojho muža, je plná hnevu, drzosti a mnohých výčitiek.
23 Zlá žena poľavuje odvahy, má ťažkú tvár a ranené srdce, žena, ktorá neutešuje svojho muža v súžení, má slabé ruky a kolená.
24 Zo ženy je počiatok hriechu a skrze ňu všetci zomierame.
25 Nedávajte vode priechod; ani zlá žena nemá slobodu ísť do cudziny.
26 Ak neodíde tak, ako by si ju chcel, odtni si ju zo svojho tela, daj jej rozvodový list a nechaj ju ísť.

KAPITOLA 26

1 Blahoslavený muž, ktorý má cnostnú ženu, lebo počet jeho dní bude dvojnásobný.
2 Cnostná žena sa raduje zo svojho muža, a on naplní roky svojho života v pokoji.
3 Dobrá žena je dobrý podiel, ktorý sa dostane na podiel tých, ktorí sa boja Pána.
4 Či je človek bohatý alebo chudobný, ak má dobré srdce k Pánovi, vždy sa bude radovať s veselou tvárou.
5 Sú tri veci, ktorých sa moje srdce bojí; a po štvrté som sa veľmi bál: ohováranie mesta, zhromaždenie neposlušného zástupu a krivé obvinenie: to všetko je horšie ako smrť.
6 Ale smútok srdca a zármutok je žena, ktorá žiarli na inú ženu, a bič jazyka, ktorý sa dorozumieva so všetkými.
7 Zlá žena je jarmo, ktoré sa trasie sem a tam, kto ju drží, akoby držal škorpióna.
8 Opitá žena a blázon v cudzine vyvolávajú veľký hnev a svoju hanbu nezakryje.
9 Smilstvo ženy možno poznať podľa jej povýšeneckého vzhľadu a očných viečok.
10 Ak je tvoja dcéra nehanebná, drž ju prísne, aby sa nezneužívala prílišnou slobodou.
11 Dávaj pozor na drzé oko a nečuduj sa, ak sa previní proti tebe.
12 Otvorí svoje ústa ako smädný pocestný, keď nájde prameň, a napije sa z každej vody, ktorá je blízko nej, pri každom plote si sadne a otvorí svoj tulec proti každému šípu.
13 Milosť manželky teší jej muža a jej rozvážnosť vykrmuje jeho kosti.
14 Tichá a milujúca žena je darom Pána; a nič nemá takú hodnotu ako dobre poučená myseľ.
15 Zahanbená a verná žena je dvojitá milosť a jej kontinentálnu myseľ nemožno oceniť.
16 Ako slnko, keď vychádza na vysokom nebi; taká je krása dobrej manželky v usporiadaní svojho domu.
17 Ako jasné svetlo je na svätom svietniku; taká je krása tváre v zrelom veku.
18 Ako sú zlaté stĺpy na strieborných podstavcoch; také sú pekné nohy so stálym srdcom.
19 Syn môj, zachovaj zvuk kvetu svojho veku; a nerozdávaj svoju silu cudzincom.
20 Keď nadobudneš úrodný majetok na celom poli, zasej ho vlastným semenom v dôvere v dobro svojho kmeňa.
21 Tvoj rod, ktorý opustíš, bude zvelebený a bude mať dôveru v ich dobrý pôvod.
22 Smilnica bude považovaná za pľuvanec; ale vydatá žena je pre svojho muža vežou proti smrti.
23 Zlá žena sa dáva za podiel bezbožnému mužovi, ale zbožná žena sa dáva tomu, kto sa bojí Hospodina.
24 Nečestná žena pohŕda hanbou, ale poctivá žena bude mať svojho muža v úcte.
25 Nehanebná žena bude považovaná za psa; ale hanblivá sa bude báť Pána.
26 Žena, ktorá si ctí svojho muža, bude súdená ako múdra zo všetkých; ale tá, ktorá ho znevažuje vo svojej pýche, bude považovaná za bezbožnú zo všetkých.
27 Na zahnanie nepriateľov sa bude hľadať hlasno plačúca žena a pokarhanie.
28 Sú dve veci, ktoré zarmucujú moje srdce; a tretí ma hnevá: bojovník, ktorý trpí chudobou; a rozumní ľudia, ktorí nie sú oddaní; a ten, kto sa vracia od spravodlivosti k hriechu; Hospodin pripravuje takého na meč.
29 Obchodník sa sotva ubráni tomu, aby nerobil zle; a sluha nebude oslobodený od hriechu.

KAPITOLA 27

1 Mnohí zhrešili pre maličkosť; a kto hľadá hojnosť, odvráti oči.
2 Ako klinec prilieha medzi spoje kameňov; tak sa hriech drží tesne medzi nákupom a predajom.
3 Ak sa niekto nebude usilovne držať v bázni pred Pánom, jeho dom bude čoskoro vyvrátený.

4 Ako keď sa preosieva sitom, odpadky zostávajú; takže špina človeka v jeho reči.
5 Pec skúša hrnčiarske nádoby; takže súdenie človeka je v jeho uvažovaní.
6 Ovocie oznamuje, či bol strom oblečený; také je vyslovenie domýšľavosti v srdci človeka.
7 Nechváľ nikoho, kým ho nepočuješ hovoriť; lebo toto je skúška ľudí.
8 Ak budeš nasledovať spravodlivosť, získaš ju a oblečieš si ju ako nádherné dlhé rúcho.
9 Vtáky sa budú uchýliť k ich podobným; tak sa pravda vráti k tým, ktorí v nej praktizujú.
10 Ako lev číha na korisť; tak hreš za tých, čo páchajú neprávosť.
11 Rozprávanie zbožného človeka je vždy múdre; ale blázon sa mení ako mesiac.
12 Ak si medzi nerozvážnymi, dbaj na čas; ale buďte stále medzi rozumnými ľuďmi.
13 Rozprávanie bláznov je nepríjemné a ich šport je svojvoľnosťou hriechu.
14 Reči toho, kto veľa prisahá, vstávajú vlasy; a ich hádky mu zastavia uši.
15 Svár pyšných je krviprelievanie a ich hanobenie je pre ucho ťažké.
16 Kto odhalí tajomstvá, stratí kredit; a nikdy nenájde priateľa vo svojej mysli.
17 Miluj svojho priateľa a buď mu verný, ale ak prezradíš jeho tajomstvá, už ho nesleduj.
18 Lebo ako človek zahubí svojho nepriateľa; tak si stratil lásku k blížnemu svojmu.
19 Ako tomu, kto pustí vtáka z ruky, tak pustíš svojho blížneho a už ho nedostaneš.
20 Už ho nenasledujte, lebo je príliš ďaleko; je ako srnec ušiel z pasce.
21 Rana môže byť obviazaná; a po zlorečení môže dôjsť k zmiereniu, ale kto zrádza tajomstvá, nemá nádej.
22 Kto žmurká očami, koná zlo, a kto ho pozná, odíde od neho.
23 Keď budeš prítomná, bude hovoriť milo a bude obdivovať tvoje slová, ale nakoniec si bude krútiť ústa a ohovárať tvoje slová.
24 Veľa vecí som nenávidel, ale nič ako on; lebo Pán ho bude nenávidieť.
25 Kto hádže kameň na výšku, hádže ho na svoju hlavu; a ľstivý úder spôsobí rany.
26 Kto kope jamu, padne do nej, a kto nastraží pascu, bude do nej chytený.
27 Na toho, kto robí neplechu, padne, a nebude vedieť, odkiaľ to prišlo.
28 Výsmech a potupa sú od pyšných; ale bude na nich číhať pomsta ako lev.
29 Tí, ktorí sa radujú z pádu spravodlivých, budú chytení do pasce; a úzkosť ich pohltí skôr, ako zomrú.
30 Zloba a hnev, aj to sú ohavnosti; a hriešny človek bude mať oboje.

KAPITOLA 28

1 Kto sa mstí, nájde pomstu od Pána a svoje hriechy si istotne zapamätá.
2 Odpusť svojmu blížnemu ublíženie, ktoré ti spôsobil, a tak budú odpustené aj tvoje hriechy, keď sa budeš modliť.
3 Jeden znáša nenávisť voči druhému a hľadá odpustenie od Pána?
4 Nepreukáže milosrdenstvo človeku, ktorý je ako on sám, a prosí o odpustenie svojich hriechov?
5 Ak ten, kto je len telo, živí nenávisť, kto bude prosiť o odpustenie jeho hriechov?
6 Pamätaj na svoj koniec a nech prestane nepriateľstvo; pamätaj na skazu a smrť a zachovávaj prikázania.
7 Pamätaj na prikázania a nebuď zlomyseľný voči svojmu blížnemu; pamätaj na zmluvu Najvyššieho a žmurkni na nevedomosť.
8 Zdrž sa sporov a zmierniš svoje hriechy, lebo zúrivý človek zapáli spory,
9 Hriešny človek znepokojuje priateľov a vedie spory medzi pokojnými.
10 Ako je vec ohňa, tak horí, a ako je sila človeka, taký je jeho hnev; a podľa jeho bohatstva stúpa jeho hnev; a čím sú silnejšie, tým viac budú zapálené.
11 Unáhlená hádka zapáli oheň a náhly boj vylieva krv.
12 Ak zafúkneš iskru, bude horieť, ak na ňu napľuješ, zhasne, a oboje vyjde z tvojich úst.
13 Preklínajte toho, kto našepkáva a dvojjazyk, lebo takí zahubili mnohých pokojných.
14 Ohovárací jazyk mnohých znepokojil a hnal ich od národa k národu, silné mestá zboril a vyvrátil domy veľkých mužov.
15 Ohovárací jazyk vyhnal cnostné ženy a pripravil ich o prácu.
16 Kto ho poslúchne, nikdy nenájde odpočinok a nebude bývať ticho.
17 Šúchnutie biča robí stopy na tele, ale úder jazyka láme kosti.
18 Mnohí padli ostrím meča, ale nie toľko, čo by padlo za jazyk.
19 Dobre je ten, kto sa bráni jeho jedom; ktorý neťahal jeho jarma ani nebol zviazaný do svojich povrazov.
20 Lebo jeho jarmo je železné jarmo a jeho pásy sú medené pásy.
21 Jeho smrť je zlá smrť, hrob bol lepší ako on.
22 Nebude panovať nad tými, ktorí sa boja Boha, ani ich plameň nespáli.
23 Tí, ktorí opúšťajú Hospodin, padnú do nej; a bude v nich horieť a nezhasne; bude na nich zoslaný ako lev a zožerie ich ako leoparda.
24 Hľaď, že svoje vlastníctvo ohradíš tŕním a zviažeš svoje striebro a zlato,
25 Odvážte svoje slová a urobte dvere a závoru pre svoje ústa.
26 Daj si pozor, nešmýkaj sa po ňom, aby si nespadol pred tým, ktorý číha.

KAPITOLA 29

1 Kto je milosrdný, požičia svojmu blížnemu; a kto posilňuje svoju ruku, zachováva prikázania.
2 Požičaj svojmu blížnemu, keď ho potrebuje, a v pravý čas zaplať svojmu blížnemu.
3 Zachovaj svoje slovo a nakladaj s ním verne, a vždy nájdeš, čo je pre teba potrebné.
4 Mnohí, keď im bola požičaná vec, považovali ju za nájdenú a utrápili ich, čo im pomohlo.

5 Kým neprijme, bude bozkávať ruku človeka; a za peniaze suseda bude hovoriť poddajne, ale keď by sa mal odvďačiť, predĺži čas, vráti slová smútku a sťažuje sa na čas.
6 Ak zvíťazí, sotva dostane polovicu a bude počítať, ako keby ju našiel; ak nie, pripravil ho o peniaze a bez príčiny si z neho získal nepriateľa: platí ho kliatbami a kliatbami. zábradlia; a za česť mu zaplatí hanbu.
7 Mnohí preto odmietli požičiavať na zlé správanie iných ľudí v obave, že budú podvedení.
8 Maj však trpezlivosť s človekom v chudobe a neodkladaj sa mu prejaviť milosrdenstvo.
9 Pomôžte chudobnému pre prikázanie a neodvracajte ho pre jeho chudobu.
10 Ztrať svoje peniaze pre svojho brata a svojho priateľa a nech nehrdzavejú pod kameňom, aby sa stratili.
11 Zhromažďuj svoj poklad podľa prikázaní Najvyššieho a prinesie ti to nad zlato.
12 Zavri almužnu vo svojich skladoch a vyslobodí ťa zo všetkých súžení.
13 Bude za teba bojovať proti tvojim nepriateľom lepšie ako mocný štít a silná kopija.
14 Poctivý človek sa za svojho blížneho zaručí, ale ten, kto je drzý, ho opustí.
15 Nezabudni na priateľstvo svojej záruky, lebo on za teba položil svoj život.
16 Hriešnik prevráti dobrý stav svojej záruky:
17 A ten, kto je nevďačnej mysle, nechá toho v nebezpečenstve, ktoré ho vyslobodilo.
18 Poručníctvo zničilo mnohých dobrý majetok a otriaslo nimi ako morská vlna, mocných vyhnalo z ich domov, takže blúdili medzi cudzími národmi.
19 Bezbožný, ktorý prestupuje prikázania Hospodinove, upadne do ručenia, a kto podniká a riadi sa cudzími záležitosťami pre zisk, upadne do oblekov.
20 Pomôž svojmu blížnemu podľa svojej sily a daj si pozor, aby si do toho sám neupadol.
21 Hlavná vec pre život je voda, chlieb, odev a dom na zakrytie hanby.
22 Lepší je život chudobného v chudobnej chalúpke, ako chúlostivá strava v cudzom dome.
23 Nech je to málo alebo veľa, buď spokojný, že nepočuješ potupu svojho domu.
24 Lebo je biedny život chodiť z domu do domu, lebo kde si cudzinec, neopovažuješ sa otvoriť ústa.
25 Budeš sa baviť a hodovať a nebudeš ďakovať, navyše budeš počuť trpké slová:
26 Poď, cudzinec, vybav stôl a nakŕm ma tým, čo si pripravil.
27 Daj miesto, cudzinec, čestnému mužovi; môj brat prichádza, aby sa ubytoval, a ja potrebujem svoj dom.
28 Tieto veci sú ťažké pre rozumného človeka; káranie domácnosti a výčitky veriteľovi.

KAPITOLA 30

1 Kto miluje svojho syna, často mu ohmatáva palicu, aby sa z neho nakoniec radoval.
2 Kto trestá svojho syna, bude mať z neho radosť a bude sa radovať z neho medzi svojimi známymi.
3 Kto vyučuje svojho syna, zarmúti nepriateľa a pred svojimi priateľmi sa bude z neho radovať.
4 Hoci jeho otec zomrel, je ako keby nezomrel, lebo po sebe zanechal niekoho, kto je mu podobný.
5 Kým žil, videl ho a radoval sa z neho, a keď zomrel, nebol zarmútený.
6 Zanechal po sebe pomstiteľa proti svojim nepriateľom a takého, ktorý oplatí milosť svojim priateľom.
7 Kto robí príliš veľa zo svojho syna, obviaže mu rany; a jeho útroby budú znepokojovať pri každom výkriku.
8 Kôň, ktorý nie je zlomený, je tvrdohlavý, a dieťa ponechané samo sebe bude svojvoľné.
9 Nakrkni svoje dieťa a vystraší ťa; hraj sa s ním a privedie ťa do tiaže.
10 Nesmej sa s ním, aby si s ním nemal smútok a aby si nakoniec neškrípal zubami.
11 Nedávajte mu slobodu v jeho mladosti a nemrkajte na jeho bláznovstvá.
12 Skloň sa mu po šiji, kým je malý, a tĺc ho do strán, kým je dieťa, aby nezostal tvrdohlavý a neposlúchal ťa, a tak nepriniesol smútok do tvojho srdca.
13 Potrestaj svojho syna a nechaj ho pracovať, aby ti nebolo urážkou jeho neslušné správanie.
14 Lepší je chudobný, zdravý a silnej postavy, ako boháč sužovaný vo svojom tele.
15 Zdravie a dobrý stav tela sú nad všetko zlato a silné telo nad nekonečné bohatstvo.
16 Niet bohatstva nad zdravé telo a niet radosti nad radosťou srdca.
17 Smrť je lepšia ako trpký život alebo ustavičné choroby.
18 Lahôdky nasypané na zavreté ústa sú ako pochúťky mäsa položené na hrobe.
19 Čo prináša obetný dar modle? lebo nemôže jesť, ani voňať, tak aj ten, kto je prenasledovaný od Pána.
20 Očami vidí a vzdychá ako eunuch, ktorý objíma pannu a vzdychá.
21 Nepodliehaj svojej mysli a neznepokojuj sa vo svojich radách.
22 Radosť srdca je životom človeka a radosť človeka predlžuje jeho dni.
23 Miluj svoju dušu a poteš svoje srdce, vzdiaľ od seba smútok, lebo smútok zabil mnohých a nie je z toho žiaden zisk.
24 Závisť a hnev skracujú život a opatrnosť predbieha vek.
25 Veselé a dobré srdce sa postará o svoje mäso a stravu.

KAPITOLA 31

1 Hľadanie bohatstva stravuje telo a starostlivosť oň zaháňa spánok.
2 Pozorovanie nenechá človeka spať, ako boľavá choroba spí,
3 Bohatí sa veľmi namáhajú, aby zhromaždili bohatstvo; a keď odpočíva, nasýti sa svojimi lahôdkami.
4 Chudobný pracuje vo svojom chudobnom stave; a keď odíde, je stále v núdzi.
5 Ten, kto miluje zlato, nebude ospravedlnený, a kto nasleduje porušenie, bude ho mať dosť.
6 Zlato bolo skazou mnohých a ich záhuba bola prítomná.
7 Je to kameň úrazu pre tých, ktorí jej obetujú, a každý blázon bude prichytený.
8 Blahoslavený bohatý, ktorý sa našiel bez poškvrny a nešiel za zlatom.
9 Kto to je? a blahoslavíme ho, lebo robil divy medzi svojím ľudom.

10 Kto sa tým pokúšal a našiel dokonalého? potom nech sa chváli. Kto by mohol uraziť a neurazil? alebo urobil zle a neurobil to?
11 Jeho majetok bude zriadený a zbor vyhlási jeho almužny.
12 Ak sedíš za bohatým stolom, nebuď po ňom lakomý a nehovor: Je na ňom veľa mäsa.
13 Pamätaj, že zlé oko je zlá vec, a čo je stvorené horšie ako oko? preto plače pri každej príležitosti.
14 Nenaťahuj svoju ruku, kam len hľadí, a nevrážaj ju s ním do misy.
15 Nesúď svojho blížneho podľa seba a buď rozvážny v každom bode.
16 Jedz, ako sa patrí, to, čo ti predložia; a zožierať, aby si nebol nenávidený.
17 Najprv odíďte pre mravné správanie; a nebuď nenásytný, aby si sa nepohoršil.
18 Keď sedíš medzi mnohými, nenaťahuj najprv ruku.
19 Dobre vychovanému mužovi stačí veľmi málo a nepritiahne vietor na lôžko.
20 Zdravý spánok prichádza z mierneho jedenia, vstáva skoro a jeho rozum je s ním, ale bolesť z bdelosti, cholera a bolesti brucha sú s nenásytným človekom.
21 A ak ťa prinútili jesť, vstaň, vyjdi, zvracaj a budeš mať pokoj.
22 Syn môj, počuj ma a nepohŕdaj mnou, a napokon nájdeš, ako som ti povedal: vo všetkých svojich skutkoch buď rýchly, aby ťa nestihla choroba.
23 Kto je štedrý o svojom pokrme, o ňom budú dobre hovoriť; a správe o jeho dobrom hospodárení sa uverí.
24 Ale proti tomu, kto nedbá na jeho pokrm, bude reptať celé mesto; a o svedectvách jeho nedbanlivosti sa nebude pochybovať.
25 Neukazuj svoju udatnosť vo víne; lebo víno zničilo mnohých.
26 Pec skúša okraj máčaním, tak víno srdce pyšných v opilstve.
27 Víno je človeku dobré ako život, ak sa pije striedmo: aký je potom život človeku, ktorý je bez vína? lebo to bolo urobené na potešenie ľudí.
28 Víno merateľne vypité a v pravý čas prináša radosť srdcu a veselú myseľ.
29 Ale víno opité nadmierou spôsobuje horkosť mysle, bitky a hádky.
30 Opilstvo zvyšuje hnev blázna, až pohoršuje, uberá na sile a spôsobuje rany.
31 Nekarhaj svojho blížneho pri víne a nepohŕdaj ním v jeho radosti, nehovor mu odporné slová a nenaliehaj naňho, aby si vypil.

KAPITOLA 32

1 Ak si pánom hostiny, nepozdvihni sa, ale buď medzi nimi ako jeden z ostatných; staraj sa o ne usilovne, a tak si sadni.
2 A keď vykonáš všetok svoj úrad, zaujmi svoje miesto, aby si sa s nimi zabavil a dostal korunu za svoje dobré usporiadanie sviatku.
3 Hovor, starší, lebo sa ti to stalo, ale rozumne; a prekážať nie musick.
4 Nevylievaj slová tam, kde je hudobník, a neprejavuj múdrosť mimo čas.
5 Koncert hudby na bankete vína je ako pečať karbunkulu vsadený do zlata.
6 Ako pečať smaragdu zasadený do zlatého diela je melódia muziky s príjemným vínom.
7 Hovor, mládenec, keby ťa bolo treba, a predsa sotva, keď sa ťa dvakrát pýtajú.
8 Tvoja reč nech je krátka, v niekoľkých slovách veľa pochopíš; buď ako ten, kto vie, a predsa drží jazyk za zubami.
9 Ak patríš medzi veľkých ľudí, nerob sa im rovným; a keď sú starí ľudia na mieste, nepoužívajte veľa slov.
10 Skôr ako zahromí blesk; a pred zahanbeným mužom pôjde láskavosť.
11 Vstaň včas a nebuď posledný; ale bez meškania ťa dostaň domov.
12 Tam sa zabav a rob, čo chceš, ale nehreš pyšnou rečou.
13 A za tieto veci žehnaj tomu, ktorý ťa stvoril a naplnil ťa svojimi dobrými vecami.
14 Kto sa bojí Pána, dostane jeho kázeň; a tí, ktorí ho hľadajú zavčasu, nájdu milosť.
15 Kto hľadá zákon, bude ním naplnený, ale pokrytec sa nad ním pohorší.
16 Tí, ktorí sa boja Hospodina, nájdu súd a zapália spravodlivosť ako svetlo.
17 Hriešny človek nebude karhaný, ale nájde si výhovorku podľa svojej vôle.
18 Radca bude ohľaduplný; ale čudný a pyšný človek sa nezľakne strachu, aj keď sám zo seba robil bez rady.
19 Nerob nič bez rady; a keď si to raz urobil, nerob pokánie.
20 Nechoď tak, aby si mohol spadnúť, a nepotkni sa medzi kameňmi.
21 Nebuďte sebavedomí.
22 A dajte si pozor na svoje deti.
23 Pri každom dobrom skutku dôveruj svojej duši; lebo to je zachovávanie prikázaní.
24 Kto verí v Pána, dbá na prikázanie; a kto v neho verí, nebude sa mať nikdy horšie.

KAPITOLA 33

1 Nič zlého sa nestane tomu, kto sa bojí Pána; ale v pokušení ešte raz ho vyslobodí.
2 Múdry nenávidí zákon; ale ten, kto je v ňom pokrytec, je ako loď v búrke.
3 Rozumný muž sa spolieha na zákon; a zákon je mu verný ako orák.
4 Priprav si, čo máš povedať, a budeš vypočutý, zviaž poučenie a potom odpovedz.
5 Srdce blázna je ako predné koleso; a jeho myšlienky sú ako valiaci sa strom náprav.
6 Žrebec je ako posmešný priateľ, vzdychá pod každým, kto na ňom sedí.
7 Prečo jeden deň prevyšuje druhý, keď všetko svetlo každého dňa v roku je zo slnka?
8 Poznaním Pána sa odlišovali a on menil ročné obdobia a sviatky.
9 Niektorým z nich urobil vysoké dni a posvätil ich, a niektorým z nich urobil obyčajné dni.
10 A všetci ľudia sú zo zeme a Adam bol stvorený zo zeme.
11 V mnohom ich Pán rozdelil a rozdelil ich cesty.

12 Niektorých z nich požehnal a povýšil a niektorých posvätil a postavil blízko seba, ale niektorých preklial, znížil a odvrátil zo svojich miest.
13 Ako je hlina v ruke hrnčiara, aby si ju utvoril podľa svojej vôle, tak je človek v ruke toho, ktorý ho stvoril, aby im odplatil, ako sa mu najviac páči.
14 Dobro je postavené proti zlu a život proti smrti, tak je zbožný proti hriešnikovi a hriešnik proti zbožnému.
15 Pozrite sa teda na všetky skutky Najvyššieho; a sú dvaja a dvaja, jeden proti druhému.
16 Zo všetkých som sa zobudil ako posledný, ako zberač hrozna, z požehnania Hospodina som osožil a prepil som svoj lis ako zberač hrozna.
17 Uvážte, že som nepracoval len pre seba, ale aj pre všetkých, ktorí sa učia.
18 Počujte ma, veľkí ľudu, a počujte svojimi ušami, kniežatá zboru.
19 Nedávaj svojmu synovi a manželke, svojmu bratovi a priateľovi moc nad tebou, kým žiješ, a svoj majetok nedávaj inému, aby si nerobil pokánie a nežiadal by si ho znova.
20 Dokiaľ žiješ a dýchaš v sebe, nikomu sa nevydaj.
21 Lepšie je, aby ťa tvoje deti hľadali, ako keby si sa ty postavil ich zdvorilosti.
22 Vo všetkých svojich dielach si drž prvenstvo pre seba; nezanechaj škvrnu na tvojej cti.
23 V čase, keď skončíš svoje dni a skončíš svoj život, rozdeľ svoje dedičstvo.
24 Krmivo, prútik a bremená sú pre osla; a chlieb, náprava a práca pre sluhu.
25 Ak svojho sluhu pustíš do práce, nájdeš odpočinok, ale ak ho necháš nečinne, bude hľadať slobodu.
26 Jarmo a golier skláňajú šiju, tak aj muky a muky zlého sluhu.
27 Pošlite ho pracovať, aby nezaháľal; lebo nečinnosť učí mnohému zlému.
28 Pustite ho do práce, ako sa mu hodí; ak neposlúcha, oblečte si ťažšie okovy.
29 Ale nebuď prehnaný voči nikomu; a bez uváženia nerobte nič.
30 Ak máš sluhu, nech je ti ako tebe, lebo si ho kúpil draho.
31 Ak máš sluhu, pros ho ako brata, lebo ho potrebuješ ako svoju dušu, ak ho prosíš zle a utečie od teba, ktorou cestou ho pôjdeš hľadať?

KAPITOLA 34

1 Nádeje človeka bez rozumu sú márne a falošné a sny pozdvihujú bláznov.
2 Kto hľadí na sny, podobá sa tomu, kto chytá tieň a ide za vetrom.
3 Videnie snov je podobnosť jednej veci s druhou, rovnako ako podobnosť tváre s tvárou.
4 Čo sa dá očistiť od nečistého? a aká pravda môže vzísť z toho, čo je falošné?
5 Veštby, veštby a sny sú márne, a srdce túži ako srdce ženy, ktorá je v pôrode.
6 Ak nebudú poslaní od Najvyššieho pri tvojom navštívení, nevšímaj si ich.
7 Lebo sny oklamali mnohých a zlyhali, ktorí v nich vložili svoju dôveru.
8 Zákon sa nájde dokonalý bez lži a múdrosť je dokonalosť pre verné ústa.
9 Človek, ktorý cestoval, vie mnohé; a kto má veľa skúseností, vyhlási múdrosť.
10 Kto nemá skúsenosti, málo vie, ale kto cestoval, je plný rozvážnosti.
11 Keď som cestoval, videl som veľa vecí; a rozumiem viac, ako môžem vyjadriť.
12 Bol som často v nebezpečenstve smrti, no pre tieto veci som bol vyslobodený.
13 Duch tých, ktorí sa boja Pána, bude žiť; lebo ich nádej je v tom, ktorý ich spasí.
14 Kto sa bojí Pána, nebude sa báť ani báť; lebo on je jeho nádejou.
15 Blahoslavená duša toho, kto sa bojí Pána, na koho hľadí? a kto je jeho sila?
16 Lebo oči Pána hľadia na tých, ktorí ho milujú, on je ich mocnou ochranou a pevným pobytom, ochranou pred horúčavou a krytom pred slnkom na poludnie, ochranou pred potknutím a pomocou pri páde.
17 Pozdvihuje dušu a rozjasňuje oči, dáva zdravie, život a požehnanie.
18 Ten, kto obetuje niečo, čo neprávom získal, jeho obeta je smiešna; a dary nespravodlivých ľudí sa neprijímajú.
19 Najvyšší nemá radosť z obetí bezbožných; ani nie je upokojený pre hriech množstvom obetí.
20 Kto prináša obetný dar z majetku chudobného, koná ako ten, kto zabíja syna pred očami svojho otca.
21 Chlieb núdzneho je ich život, kto ho oklame, je krvavý.
22 Kto berie svojmu blížnemu živobytie, zabíja ho; a ten, kto okráda robotníka o jeho mzdu, je krviprelievač.
23 Keď jeden stavia a iný rúca, aký úžitok im je, ak nie pracovať?
24 Keď sa niekto modlí a druhý preklína, koho hlas počuje Pán?
25 Kto sa umyje po dotyku mŕtveho tela, ak sa ho ešte raz dotkne, čo mu pomôže?
26 Tak je to s človekom, ktorý sa postí pre svoje hriechy a znova ide a robí to isté. Kto vyslyší jeho modlitbu? alebo čo mu osoží jeho poníženie?

KAPITOLA 35

1 Kto zachováva zákon, prináša dostatok obetí, kto dbá na prikázanie, prináša pokojnú obeť.
2 Kto odpláca, prináša jemnú múku; a kto dáva almužnu, obetuje chválu.
3 Odchýliť sa od bezbožnosti je milé Pánovi; a opustiť neprávosť je zmierenie.
4 Neukážeš sa prázdny pred Pánom.
5 Lebo toto všetko sa má robiť pre prikázanie.
6 Obetou spravodlivých sa vytuje oltár a jeho príjemná vôňa je pred Najvyšším.
7 Obeta spravodlivého človeka je prijateľná. a na jeho pamiatku sa nikdy nezabudne.
8 Vzdávaj Pánovi jeho česť s dobrým okom a nezmenšuj prvotiny svojich rúk.
9 Vo všetkých svojich daroch prejavuj veselú tvár a oddávaj svoje desiatky s radosťou.
10 Daj Najvyššiemu, ako ťa obohatil; a ako si dostal, daj veselým okom.
11 Lebo Pán odpláca a dá ti sedemkrát toľko.
12 Nemyslite na ničenie darmi; lebo takých nedostane: a nespoliehaj sa na nespravodlivé obete; lebo Pán je sudca a u neho niet úcty k osobám.

13 Neprijme nikoho proti chudobnému, ale vypočuje modlitbu utláčaných.
14 Nepohrdne prosbou siroty; ani vdova, keď vylieva svoju sťažnosť.
15 Nestekajú slzy po lícach vdovy? a či nie je jej výkrik proti tomu, ktorý ich zvádza na pád?
16 Ten, kto slúži Pánovi, bude prijatý s milosťou a jeho modlitba bude siahať až k oblakom.
17 Modlitba pokorných preniká oblaky, a kým sa nepriblíži, neuteší sa; a neodíde, kým Najvyšší neuvidí súdiť spravodlivo a vykonať súd.
18 Lebo Pán nezaháľa a Mocný k nim nebude trpezlivý, kým nezlomí bedrá nemilosrdných a neodplatí pohanom. dokiaľ neodníme množstvo pyšných a nezlomí žezlo nespravodlivých;
19 Dokiaľ odplatí každému podľa jeho skutkov a podľa skutkov ľudí podľa ich úkladov; kým neposúdi vec svojho ľudu a nerozveselí ho vo svojom milosrdenstve.
20 Milosrdenstvo je vhodné v čase súženia, ako oblaky dažďa v čase sucha.

KAPITOLA 36

1 Zmiluj sa nad nami, Pane, Bože všetkých, a hľaď na nás:
2 A zošli svoj strach na všetky národy, ktoré ťa nehľadajú.
3 Zdvihni ruku proti cudzím národom, nech uvidia tvoju moc.
4 Ako si bol pred nimi posvätený v nás, tak sa medzi nimi pred nami vyvýšte.
5 A nech ťa poznajú, ako sme ťa poznali, že niet Boha, iba ty, Bože.
6 Ukazuj nové znamenia a rob iné zvláštne zázraky: oslavuj svoju ruku a svoje pravé rameno, aby zvestovali tvoje divy.
7 Vzbuď rozhorčenie a vylej hnev, vezmite protivníka a zničte nepriateľa.
8 Skráťte čas, pamätajte na zmluvu a nech zvestujú tvoje úžasné skutky.
9 Kto unikne, nech je strávený hnevom ohňa; a nech zahynú tí, čo utláčajú ľud.
10 Pobite hlavy vládcov národov, ktorí hovoria: Niet iného okrem nás.
11 Zhromaždite všetky Jakubove kmene a zdeďte ich ako od začiatku.
12 Pane, zmiluj sa nad ľudom, ktorý sa volá tvojím menom, a nad Izraelom, ktorého si nazval svojím prvorodeným.
13 Buď milostivý Jeruzalemu, svojmu svätému mestu, miestu tvojho odpočinku.
14 Naplň Sion svojimi nevysloviteľnými výrokmi a svoj ľud svojou slávou.
15 Vydaj svedectvo tým, ktorých si vlastnil od počiatku, a vzbudzuj prorokov, ktorí boli v tvojom mene.
16 Odmeň tých, čo na teba čakajú, a tvoji proroci nech sú verní.
17 Pane, vyslyš modlitbu svojich služobníkov podľa Áronovho požehnania nad tvojím ľudom, aby všetci, ktorí bývajú na zemi, poznali, že ty si Pán, večný Boh.
18 Brucho požiera všetko mäso, no jedno je lepšie ako druhé.
19 Ako chutí podnebie rozmanité druhy zveriny, tak srdce chápavé falošné reči.
20 Prevrátené srdce spôsobuje ťažkosti, ale skúsený človek mu to odplatí.
21 Žena prijme každého muža, ale jedna dcéra je lepšia ako druhá.
22 Krása ženy rozveseluje tvár a muž nemiluje nič lepšie.
23 Ak je v jej jazyku láskavosť, miernosť a útecha, potom nie je jej manžel ako ostatní muži.
24 Ten, kto si vezme ženu, začína vlastníctvo, jemu podobnú pomoc a stĺp odpočinku.
25 Kde nie je plot, tam je majetok skazený, a kto nemá ženu, bude blúdiť hore-dole.
26 Kto uverí dobre vychytenému zlodejovi, ktorý poskakuje z mesta do mesta? tak kto uverí človeku, ktorý nemá dom a býva tam, kde ho noc zavinie?

KAPITOLA 37

1 Každý priateľ hovorí: Aj ja som jeho priateľ, ale je priateľ, ktorý je priateľom len podľa mena.
2 Či to nie je smútok na smrť, keď sa spoločník a priateľ obrátia na nepriateľa?
3 Ó, zlá predstava, odkiaľ si prišiel, aby si zahalil zem klamstvom?
4 Je druh, ktorý sa raduje z blaha priateľa, ale v čase súženia je proti nemu.
5 Je tu spoločník, ktorý pomáha svojmu priateľovi na brucho a berie štít proti nepriateľovi.
6 Nezabúdaj na svojho priateľa vo svojej mysli a nebuď na neho ľahostajný vo svojom bohatstve.
7 Každý radca velebí radu; ale sú niektorí, ktorí si radia sami.
8 Chráňte sa radcu a vedzte, čo potrebuje; lebo si sám poradí; aby na teba nehodil los,
9 A povedz ti: Tvoja cesta je dobrá, a potom sa postaví na druhú stranu, aby videl, čo ťa postretne.
10 Neraď sa s tým, kto ťa podozrieva, a zataj svoju radu pred tým, čo ti závidia.
11 Ani sa nedotýkaj ženy, na ktorú žiarli; ani so zbabelcom vo veciach vojny; ani s obchodníkom ohľadom výmeny; ani s kupujúcim predaja; ani so závistlivým mužom vďačnosti; ani s nemilosrdným človekom dotýkajúcim sa láskavosti; ani s lenivými na žiadnu prácu; ani s nájomníkom na rok dokončovacích prác; ani s ľahostajným služobníkom mnohých vecí; nepočúvajte ich v žiadnej rade.
12 Ale buď stále so zbožným mužom, o ktorom vieš, že má zachovávať prikázania Pánove, ktorého zmýšľanie je podľa tvojho zmýšľania a bude smútiť s tebou, ak potratíš.
13 A rada tvojho srdca nech stojí, lebo niet človeka, ktorý by ti bol vernejší ako ona.
14 Lebo myseľ človeka mu niekedy zvykne povedať viac ako sedem strážcov, ktorí sedia hore vo vysokej veži.
15 A predovšetkým sa modli k Najvyššiemu, aby ti v pravde nasmeroval cestu.
16 Pred každým podnikaním nech ide rozum a pred každým činom radu.
17 Tvár je znakom zmeny srdca.
18 Ukazujú sa štyri veci: dobro a zlo, život a smrť, ale jazyk nad nimi ustavične vládne.
19 Niekto je múdry a učí mnohých, no sám sebe je neužitočný.
20 Je niekto, kto prejavuje múdrosť v slovách, a je nenávidený: bude mať nedostatok všetkého jedla.
21 Lebo milosť mu nie je daná od Pána, lebo je zbavený všetkej múdrosti.

22 Iný je sám sebe múdry; a ovocie rozumnosti je v jeho ústach chvályhodné.
23 Múdry vyučuje svoj ľud; a ovocie jeho rozumnosti nezlyhá.
24 Múdry sa naplní požehnaním; a všetci, ktorí ho uvidia, budú ho považovať za šťastného.
25 Dni života človeka môžu byť spočítané, ale dní Izraela je nespočetne veľa.
26 Múdry muž zdedí slávu medzi svojím ľudom a jeho meno bude večné.
27 Syn môj, skúšaj svoju dušu vo svojom živote a pozri, čo je na nej zlé, a nedaj jej to.
28 Lebo nie všetko je prospešné pre všetkých a každá duša nemá vo všetkom záľubu.
29 Nebuď nenásytný v žiadnej lahôdke ani príliš nenásytný v mäse.
30 Lebo prebytok mäsa spôsobuje choroby a prežúvanie sa zmení na choler.
31 Preháňaním mnohí zahynuli; ale kto dáva pozor, predĺži si život.

KAPITOLA 38

1 Cti lekára česť, ktorá mu patrí za to, čo s ním môžeš mať, lebo ho stvoril Pán.
2 Lebo Najvyššiemu príde uzdravenie a dostane česť kráľa.
3 Zručnosť lekára pozdvihne hlavu a pred očami veľkých mužov bude obdivovať.
4 Hospodin stvoril lieky zo zeme; a múdry si ich nebude ošklivit'.
5 Či nebola voda sladená drevom, aby sa poznala jej čnosť?
6 A dal ľuďom zručnosť, aby bol ctený vo svojich predivných dielach.
7 Takými uzdravuje ľudí a zbavuje ich bolestí.
8 Z takých vyrába lekárnik cukrovinky; a jeho diel nemá konca; a od neho je pokoj na celej zemi,
9 Syn môj, vo svojej chorobe nezanedbávaj, ale modli sa k Pánovi a on ťa uzdraví.
10 Odstúp od hriechu a sprav si ruky a očisti svoje srdce od každej neprávosti.
11 Dajte sladkú vôňu a pamiatku z jemnej múky; a prines tučnú obeť, ako keby nie.
12 Potom daj miesto lekárovi, lebo ho stvoril Pán, nech neodchádza od teba, lebo ho potrebuješ.
13 Je čas, keď je v ich rukách dobrý úspech.
14 Lebo aj oni sa budú modliť k Pánovi, aby sa mu darilo v tom, čo dávajú na uľahčenie a liek na predĺženie života.
15 Kto hreší pred svojím Tvorcom, nech padne do rúk lekára.
16 Syn môj, nech slzy padajú na mŕtvych a začni nariekať, akoby si sám utrpel veľkú škodu; a potom prikry jeho telo podľa obyčaje a nezanedbávaj jeho pohreb.
17 Plač horko a nariekaj a nariekaj, ako je hoden, a deň alebo dva, aby sa o tebe nehovorilo zle, a potom sa poteš pre svoju ťažkosť.
18 Lebo od tiaže prichádza smrť a ťažoba v srdci láme silu.
19 V súžení zostáva aj smútok, a život chudobných je kliatbou srdca.
20 Neberte si na srdce ťažobu, zažeňte ju a úd v poslednom konci.
21 Nezabudni na to, lebo už niet obrátenia; neurobíš mu dobre, ale ublížiš si.
22 Pamätaj na môj súd, lebo aj tvoj bude taký; včera pre mňa a dnes pre teba.
23 Keď bude mŕtvy odpočívať, nech odpočíva jeho pamiatka; a potešujte ho, keď jeho Duch od neho odíde.
24 Múdrosť učeného človeka prichádza na základe voľného času, a kto má málo práce, stane sa múdrym.
25 Ako môže získať múdrosť, ktorá drží pluh a chváli sa v bodliach, ktorá poháňa voly a je zamestnaná ich prácou, a ktorá hovorí o býkoch?
26 Dáva svoju myseľ robiť brázdy; a usilovne dáva kravám krmivo.
27 Tak každý tesár a majster, ktorí sa namáhajú dňom i nocou, aj tí, ktorí tesajú a ryjú pečate, usilujú sa robiť veľké množstvo a oddávajú sa falšovaniu obrazov a dávajú pozor, aby dokončili dielo:
28 Aj kováč sedí pri nákove a hľadí na železiarske práce, výpary z ohňa mu pustošia telo a zápasí s teplom pece. oči stále hľadia na vzor veci, ktorú robí; zaumienil si dokončiť svoju prácu a hľadí, aby ju dokonale vyleštil:
29 Tak sedí hrnčiar pri svojej práci a otáča nohami koleso, ktorý je vždy starostlivo pripravený na svoju prácu a všetko svoje dielo robí podľa počtu;
30 Svojím ramenom tvorí hlinu a svoju silu skláňa pred svojimi nohami; uchádza sa o to, aby ho viedol; a usilovne čistí pec:
31 Všetci títo sa spoliehajú na svoje ruky a každý je múdry vo svojom diele.
32 Bez nich nemôže byť mesto obývané a nebudú bývať, kde chcú, ani nebudú chodiť hore a dole.
33 Nebudú ich hľadať vo verejných radách, ani sedieť vysoko v zbore: nebudú sedieť na sudcovskej stolici, nebudú rozumieť rozsudku: nemôžu vyhlásiť spravodlivosť a súd; a nenájdu sa tam, kde sa rozprávajú podobenstvá.
34 Ale oni budú udržiavať stav sveta a všetka ich túžba je v práci ich remesla.

KAPITOLA 39

1 Ale ten, kto myslí na zákon Najvyššieho a je zamestnaný jeho rozjímaním, bude hľadať múdrosť všetkých starovekých a bude sa zaoberať proroctvami.
2 Bude zachovávať slová slávnych mužov, a kde sú rafinované podobenstvá, tam bude aj on.
3 Bude hľadať tajomstvá ťažkých rozsudkov a bude oboznámený s temnými podobenstvami.
4 Bude slúžiť medzi veľkými mužmi a bude sa objavovať pred kniežatami; bude cestovať po cudzích krajinách; lebo vyskúšal dobré i zlé medzi ľuďmi.
5 Dá svoje srdce, aby sa zavčasu uchýlilo k Pánovi, ktorý ho stvoril, a bude sa modliť pred Najvyšším a otvorí svoje ústa v modlitbe a bude prosiť za svoje hriechy.
6 Keď veľký Pán bude chcieť, bude naplnený duchom rozumnosti: bude vydávať múdre výroky a ďakovať Pánovi vo svojej modlitbe.
7 Bude riadiť svoje rady a vedomosti a bude rozjímať o svojich tajomstvách.
8 Ukáže, čo sa naučil, a bude sa chváliť zákonom Pánovej zmluvy.
9 Mnohí budú chváliť jeho rozumnosť; a kým svet vydrží, nebude vymazaný; jeho pamiatka neodíde a jeho meno bude žiť z pokolenia na pokolenie.
10 Národy budú prejavovať jeho múdrosť a zbor bude hlásať jeho chválu.

11 Ak zomrie, zanechá väčšie meno ako tisíc, a ak bude žiť, rozmnoží ho.
12 Ešte mám čo povedať, o čom som uvažoval; lebo som naplnený ako mesiac v splne.
13 Počúvajte ma, sväté deti, a vypučajte ako ruža, ktorá rastie pri poľnom potoku.
14 A rozdávajte príjemnú vôňu ako kadidlo a rozkvitajte ako ľalia, vysielajte vôňu a spievajte pieseň chvály, dobrorečte Pánovi vo všetkých jeho dielach.
15 Zvelebujte jeho meno a ohlasujte jeho chválu piesňami svojich pier a harfami a chváliac ho budete takto:
16 Všetky skutky Pánove sú mimoriadne dobré a všetko, čo prikáže, sa splní v pravý čas.
17 A nikto nesmie povedať: Čo je to? načo to je? na jeho príkaz stáli vody ako hromada a na slová jeho úst nádoby s vodami.
18 Na jeho príkaz sa deje, čo sa mu páči; a nikto nemôže brániť, keď zachráni.
19 Skutky každého tela sú pred ním a pred jeho očami sa nedá nič ukryť.
20 On vidí od vekov až na veky; a pred ním nie je nič úžasné.
21 Človek nemusí hovoriť: Čo je to? načo to je? lebo všetko stvoril na ich úžitok.
22 Jeho požehnanie pokrylo suchú zem ako rieka a zalialo ju ako záplava.
23 Ako premenil vody na soľ, tak pohania zdedia jeho hnev.
24 Ako sú jeho cesty jasné svätým; tak sú kameňom úrazu bezbožných.
25 Lebo dobré sú dobré veci stvorené od počiatku, tak zlé sú pre hriešnikov.
26 Najdôležitejšie veci na celý život človeka sú voda, oheň, železo a soľ, pšeničná múka, med, mlieko a krv hrozna, olej a odev.
27 To všetko je na dobré zbožným, a tak sa hriešnikom obracia na zlé.
28 Sú duchovia stvorení na pomstu, ktorí vo svojej zúrivosti ležia na boľavých ranách; v čase záhuby vylievajú svoju silu a utíšia hnev toho, ktorý ich stvoril.
29 Oheň, krupobitie, hlad a smrť, to všetko bolo stvorené na pomstu;
30 Zuby divej zveri a škorpiónov, hadov a mečov trestajúcich bezbožných do záhuby.
31 Budú sa radovať z jeho prikázania a budú pripravení na zemi, keď to bude potrebné; a keď príde ich čas, neprestúpia jeho slovo.
32 Preto som bol od začiatku rozhodnutý a myslel som na tieto veci a nechal som ich napísané.
33 Všetky skutky Hospodinove sú dobré a všetko potrebné dá v pravý čas.
34 Aby človek nemohol povedať: Toto je horšie ako to, lebo časom budú všetci osvedčení.
35 A preto chváľte Pána celým srdcom a ústami a dobrorečte Pánovmu menu.

KAPITOLA 40

1 Pre každého človeka je stvorená veľká práca a na synoch Adamových je ťažké jarmo odo dňa, keď vyjdú z lona svojej matky, až do dňa, keď sa vrátia k matke všetkých vecí.
2 Ich predstava o budúcich veciach a deň smrti znepokojujú ich myšlienky a vyvolávajú strach v srdci;
3 Od toho, ktorý sedí na tróne slávy, po toho, kto je ponížený na zemi a v popole;
4 Od toho, kto nosí purpur a korunu, po toho, kto je odetý v ľanovej šatke.
5 Hnev a závisť, trápenie a nepokoj, strach zo smrti, hnev a hádky a v čase odpočinku na posteli jeho nočného spánku menia jeho poznanie.
6 Málo alebo nič je jeho odpočinok, a potom spí, ako v deň stráženia, znepokojený pohľadom svojho srdca, ako keby unikol z boja.
7 Keď je všetko v bezpečí, prebudí sa a čuduje sa, že strach nebol ničím.
8 Takéto veci sa stávajú každému telu, človeku aj zvieraťu, a to je sedemnásobne viac u hriešnikov.
9 Smrť a krviprelievanie, spory a meče, nešťastia, hlad, súženie a bič;
10 Tieto veci sú stvorené pre bezbožných a pre nich prišla potopa.
11 Všetko, čo je zo zeme, sa obráti na zem, a čo je z vôd, navráti sa do mora.
12 Všetky úplatky a nespravodlivosť budú zmazané, ale pravdivé jednanie bude trvať naveky.
13 Majetok nespravodlivých vyschne ako rieka a zmizne s hlukom ako veľký hrom v daždi.
14 Kým otvorí svoju ruku, bude sa radovať;
15 Bezbožní synovia nevyvedú mnoho ratolestí, ale sú ako nečisté korene na tvrdej skale.
16 Burina, ktorá rastie na každej vode a brehu rieky, bude vytrhaná pred všetku trávu.
17 štedrosť je ako najúrodnejšia záhrada a milosrdenstvo trvá naveky.
18 Pracovať a uspokojiť sa s tým, čo má človek, je sladký život, ale ten, kto nájde poklad, je nad oboch.
19 Deti a stavba mesta pokračujú v mužskom mene, ale bezúhonná žena sa počíta nad oboch.
20 Víno a hudba rozveseľujú srdce, ale láska k múdrosti je nad oboma.
21 Fajka a žaltár vydávajú sladkú melódiu, ale nad oboma je príjemný jazyk.
22 Tvoje oko si žiada priazeň a krásu, ale viac ako obilie, kým je zelené.
23 Priateľ a spoločník sa nikdy nestretnú zle, ale nad oboma je žena s manželom.
24 Bratia a pomoc sú proti času súženia, ale almužna prinesie viac ako oni.
25 Zlato a striebro upevňujú nohu, ale rada je vážená nad oboma.
26 Bohatstvo a sila pozdvihujú srdce, ale bázeň pred Pánom je nad oboma, v bázni pred Pánom niet nedostatku a netreba hľadať pomoc.
27 Bázeň pred Pánom je úrodná záhrada a prikrýva ho nad všetku slávu.
28 Syn môj, neveď žobrácky život; lebo lepšie je zomrieť ako žobrať.
29 Život toho, kto závisí na cudzom stole, sa nepočíta za život; lebo sa poškvrňuje cudzím mäsom, ale dobre vychovaný múdry sa toho bude na pozore.
30 Žobranie je sladké v ústach nehanebného, ale v jeho bruchu bude horieť oheň.

KAPITOLA 41

1 Ó, smrť, aká horká je spomienka na teba pre človeka, ktorý odpočíva vo svojom majetku, pre človeka, ktorý ho nemá čím trápiť a ktorý má prosperitu vo všetkom: áno, pre toho, kto je ešte schopný prijať mäso!
2 Ó, smrť, prijateľný je tvoj rozsudok núdznemu a tomu, koho sila ubúda, ktorý je teraz v poslednom veku a je zarmútený všetkým, a tomu, kto si zúfa a stratil trpezlivosť!
3 Neboj sa rozsudku smrti, pamätaj na tých, ktorí boli pred tebou a ktorí prídu po tebe; lebo toto je rozsudok Pánov nad každým telom.
4 A prečo si proti vôli Najvyššieho? v hrobe nie je inkvizícia, či si žil desať, alebo sto, alebo tisíc rokov.
5 Deti hriešnikov sú ohavné deti, a tí, ktorí sa zhovárajú v príbytku bezbožných.
6 Dedičstvo detí hriešnikov zahynie a ich potomstvo bude mať ustavičnú potupu.
7 Deti sa budú sťažovať na bezbožného otca, lebo budú pre neho potupené.
8 Beda vám, bezbožní ľudia, ktorí ste opustili zákon najvyššieho Boha! lebo ak sa rozmnožíte, bude to na vašu záhubu.
9 A ak sa narodíte, narodíte sa do kliatby, a ak zomriete, kliatba bude vaším dielom.
10 Všetci, čo sú na zemi, sa obrátia na zem, a tak bezbožníci prejdú z kliatby do záhuby.
11 Smútok ľudí sa týka ich tiel, ale zlé meno hriešnikov bude vymazané.
12 Hľaď na svoje meno; lebo to bude s tebou nad tisíc veľkých pokladov zlata.
13 Dobrý život má málo dní, ale dobré meno trvá naveky.
14 Deti moje, zachovávajte kázeň v pokoji: pre múdrosť, ktorá je skrytá a poklad, ktorý sa nevidí, aký úžitok majú obaja?
15 Lepší je človek, ktorý skrýva svoju hlúposť, ako človek, ktorý skrýva svoju múdrosť.
16 Preto sa hanbite podľa môjho slova, lebo nie je dobré zadržiavať každú hanbu; ani to nie je úplne schválené vo všetkom.
17 Hanbi sa za smilstvo pred otcom a matkou a za lož pred kniežaťom a udatným mužom;
18 O prehrešku pred sudcom a vladárom; neprávosti pred zborom a ľudom; nespravodlivého jednania pred svojim partnerom a priateľom;
19 A o krádeži na mieste, kde bývaš, a na pravde Boha a jeho zmluvy; a oprieť sa lakťom o mäso; a opovrhovania dávať a brať;
20 A mlčanie pred tými, ktorí ťa pozdravujú; a pozerať sa na smilnicu;
21 A odvrátiť svoju tvár od svojho príbuzného; alebo odobrať časť alebo darček; alebo hľadieť na manželku iného muža.
22 Alebo byť zaneprázdnený svojou slúžkou a nepribližovať sa k jej posteli; alebo vyčítavých prejavov pred priateľmi; a keď dáš, nevyčítaj;
23 Alebo opakovať a opakovať to, čo si počul; a odhaľovaní tajomstiev.
24 Tak sa budeš skutočne hanbiť a nájdeš milosť u všetkých ľudí.

KAPITOLA 42

1 Za tieto veci sa nehanbi a neprijímaj nikoho, kto by tým hrešil:
2 Zákona Najvyššieho a jeho zmluvy; a o súde na ospravedlnenie bezbožných;
3 O zúčtovaní so svojimi spoločníkmi a cestujúcimi; alebo daru dedičstva priateľov;
4 Presnosť vyváženia a váh; alebo dostať veľa alebo málo;
5 A o ľahostajnom predaji obchodníkov; veľa korekcií detí; a prinútiť stranu zlého sluhu krvácať.
6 Zachovávanie je dobré, kde je zlá žena; a drž hubu, kde je veľa rúk.
7 Vydaj všetky veci v počte a hmotnosti; a napíš všetko, čo vydávaš alebo prijímaš.
8 Nehanbite sa informovať nemúdrych a nerozumných a extrémne starých ľudí, ktorí sa potýkajú s mladými.
9 Otec vstáva pre dcéru, keď nikto nevie; a starostlivosť o ňu berie spánok, keď je mladá, aby nepominula kvet svojho veku; a vydatá, aby nebola nenávidená:
10 Vo svojom panenstve, aby sa nepoškvrnila a neporodila v dome svojho otca; a mať muža, aby sa nesprávala zle; a keď sa vydá, aby nebola neplodná.
11 Dávaj pozor na nehanebnú dcéru, aby ťa neurobila na posmech tvojim nepriateľom a na posmech v meste a na potupu medzi ľudom a aby ťa nezahanbila pred zástupom.
12 Nehľaďte na krásu každého tela a neseďte medzi ženami.
13 Lebo z rúcha pochádza moľ a zo žien neprávosť.
14 Hovorím, že lepšia je mužská zdvorilosť ako zdvorilá žena, žena, ktorá prináša hanbu a potupu.
15 Teraz si spomeniem na skutky Hospodinove a budem rozprávať o tom, čo som videl: Podľa slov Hospodinových sú jeho skutky.
16 Slnko, ktoré svieti, hľadí na všetko a jeho dielo je plné slávy Pánovej.
17 Pán nedal svätým moc vypovedať o všetkých svojich predivných dielach, ktoré Všemohúci Pán pevne ustálil, aby všetko, čo je, bolo upevnené na jeho slávu.
18 Hľadá hlbinu a srdce a hľadí na ich úskoky, lebo Pán vie všetko, čo môže byť známe, a vidí znamenia sveta.
19 Oznamuje minulé a budúce veci a zjavuje kroky skrytých vecí.
20 Neunikne mu žiadna myšlienka, ani slovo pred ním nie je skryté.
21 Ozdobil znamenité skutky svojej múdrosti a je od vekov až na veky. Nič mu nesmie byť pridané, ani umenšené a nepotrebuje žiadneho radcu.
22 Ó, aké žiadúce sú všetky jeho diela! a aby človek videl čo i len iskru.
23 Všetky tieto veci žijú a zostávajú naveky na všetky účely a všetky sú poslušné.
24 Všetky veci sú dvojaké, a nič neurobil nedokonalým.
25 Jedna vec utvrdzuje dobro alebo iná: a kto sa naplní pohľadom na jeho slávu?

KAPITOLA 43

1 Pýcha výšin, jasná obloha, krása neba so svojou slávou;
2 Keď sa slnko ukáže, ohlasuje pri jeho východe úžasný nástroj, dielo Najvyššieho.
3 Na poludnie vysychá krajinu, a kto znesie jej horúčavu?

4 Človek, ktorý rozdúchava pec, je v horúčavách, ale slnko páli vrchy ešte trikrát; vydychovať ohnivé výpary a vysielať jasné lúče, zatemňuje oči.
5 Veľký je Pán, ktorý to stvoril; a na jeho rozkaz rýchlo beží.
6 Urobil aj mesiac, aby slúžil vo svojom čase na vyhlásenie časov a na znamenie sveta.
7 Od mesiaca je znamenie sviatkov, svetlo, ktoré klesá v jej dokonalosti.
8 Mesiac sa volá podľa jej mena, úžasne sa zväčšuje v jej premene, je nástrojom vojsk hore, žiariacim na nebeskej klenbe;
9 Krása neba, sláva hviezd, ozdoba osvetľujúca najvyššie miesta Pána.
10 Na prikázanie Svätého budú stáť vo svojom poriadku a nikdy neomdlievajú.
11 Pozri na dúhu a chváľ toho, ktorý ju stvoril; veľmi krásna je v jej jase.
12 Slávnym kruhom obkolesuje nebo a ruky Najvyššieho ho ohýbali.
13 Svojím prikázaním necháva padať sneh a rýchlo zošle blesky svojho súdu.
14 Tým sa otvárajú poklady a oblaky vyletujú ako vtáctvo.
15 Svojou veľkou silou robí oblaky pevnými a krúpy sa lámu.
16 Pred jeho zrakom sa chvejú vrchy a podľa jeho vôle veje južný vietor.
17 Hluk hromu spôsobuje, že sa chveje zem, tak aj severná búrka a víchor, ako lietajúce vtáky rozhadzuje sneh a jeho padanie je ako svetlo kobyliek.
18 Oko žasne nad krásou jeho belosti a srdce žasne nad jeho dažďom.
19 Aj námrazu ako soľ sype na zem, a keď stuhne, leží na vrchole ostrých kolíkov.
20 Keď fúka studený severný vietor a voda stuhne na ľad, zdrží sa pri každom zhromaždení vody a oblieka vodu ako pancier.
21 Požiera vrchy a spaľuje púšť a trávu žerie ako oheň.
22 Súčasným liekom všetkého je rýchlo prichádzajúca hmla, rosa prichádzajúca po horúčave osviežuje.
23 Svojou radou upokojuje hlbinu a vysádza v nej ostrovy.
24 Tí, ktorí sa plavia po mori, hovoria o jeho nebezpečenstve; a keď to počujeme ušami, žasneme nad tým.
25 Lebo sú v ňom stvorené divné a podivuhodné diela, rozmanité druhy zvierat a veľrýb.
26 V ňom sa ich koniec darí a všetko spočíva v jeho slove.
27 Môžeme veľa hovoriť, a predsa máme nedostatok, a preto je v súhrne všetkým.
28 Ako ho budeme môcť zvelebovať? lebo on je veľký nad všetky svoje diela.
29 Hospodin je hrozný a veľmi veľký a obdivuhodná je jeho moc.
30 Keď oslavujete Pána, vyvyšujte ho, ako len môžete; A keď ho budete vyvyšovať, vynaložte všetku svoju silu a neunavujte sa. lebo nikdy nemôžeš zájsť dosť ďaleko.
31 Kto ho videl, aby nám to povedal? a kto ho môže zväčšiť takého, aký je?
32 Ešte sú skryté väčšie veci, ako sú tieto, lebo sme videli len málo z jeho diel.
33 Lebo Pán učinil všetko; a zbožným dal múdrosť.

KAPITOLA 44

1 Chváľme teraz slávnych mužov a našich otcov, ktorí nás splodili.
2 Pán im svojou veľkou mocou od počiatku urobil veľkú slávu.
3 Takí, ktorí vládli vo svojich kráľovstvách, muži známi svojou mocou, radili rozumom a vyhlasovali proroctvá:
4 Vodcovia ľudu sa svojimi radami a znalosťou učenosti stretávajú s ľudom, múdre a výrečné sú ich pokyny:
5 Napríklad objavovanie hudobných melódií a písanie veršov:
6 Bohatí muži vybavení schopnosťami, žijúci pokojne vo svojich príbytkoch:
7 Títo všetci boli ctení vo svojich pokoleniach a boli slávou svojich čias.
8 Sú medzi nimi takí, ktorí po sebe zanechali meno, aby sa ohlasovala ich chvála.
9 A sú niektorí, ktorí nemajú pamiatku; ktorí zahynuli, akoby nikdy neboli; a stali sa takými, akoby sa nikdy nenarodili; a ich deti po nich.
10 Ale toto boli milosrdní muži, na ktorých spravodlivosť sa nezabudlo.
11 S ich semenom navždy zostane dobré dedičstvo a ich deti sú v zmluve.
12 Pevne stojí ich semeno a kvôli nim ich deti.
13 Ich semeno zostane naveky a ich sláva nebude zmazaná.
14 Ich telá sú pochované v pokoji; ale ich meno žije na veky.
15 Ľud bude rozprávať o svojej múdrosti a zbor ich bude chváliť.
16 Enoch sa páčil Pánovi a bol prenesený ako príklad pokánia pre všetky pokolenia.
17 Noach bol nájdený ako dokonalý a spravodlivý; v čase hnevu bol vzatý výmenou za svet; preto bol ponechaný ako zvyšok na zemi, keď prišla potopa.
18 Bola s ním uzavretá večná zmluva, že už žiadne telo nezahynie v potope.
19 Abrahám bol veľkým otcom mnohých ľudí;
20 ktorý zachovával zákon Najvyššieho a bol s ním v zmluve, upevnil zmluvu vo svojom tele; a keď bol dokázaný, našiel sa verným.
21 Preto ho prísahou uistil, že vo svojom semene požehná národy a rozmnoží ho ako prach zeme a vyvýši jeho semeno ako hviezdy a spôsobí, že budú dedičmi od mora k moru, a od rieky až po krajnú časť zeme.
22 S Izákom ustanovil podobne pre Abraháma, svojho otca, požehnanie všetkých ľudí a zmluvu a spočinul na hlave Jakoba. Vyznal ho v jeho požehnaní a dal mu dedičstvo a rozdelil jeho podiely; medzi dvanásť kmeňov ich rozdelil.

KAPITOLA 45

1 A vyviedol z neho milosrdného muža, ktorý našiel milosť v očiach všetkého tela, dokonca Mojžiša, milovaného Bohom i ľuďmi, ktorého pamiatka je požehnaná.
2 Pripodobnil ho slávnym svätým a vyvýšil ho, takže sa ho jeho nepriatelia báli.
3 Svojimi slovami spôsobil, že prestali divy, preslávil ho pred kráľmi a dal mu príkaz pre svoj ľud a ukázal mu časť svojej slávy.
4 Posvätil ho vo svojej vernosti a miernosti a vyvolil si ho zo všetkých ľudí.

5 Dal mu počuť jeho hlas, voviedol ho do temného oblaku a dal mu pred jeho tvárou prikázania, zákon života a známosti, aby učil Jákoba svojim zmluvám a Izrael svojim súdom.
6 Vyvýšil Árona, svätého muža ako on, jeho brata z kmeňa Lévi.
7 Uzatváral s ním večnú zmluvu a dal mu kňazstvo medzi ľudom; skrášlil ho peknými ozdobami a obliekol do rúcha slávy.
8 Vložil naňho dokonalú slávu; a posilnil ho bohatým rúchom, nohavičkami, dlhým rúchom a efodom.
9 A obkolesil ho granátovými jablkami a mnohými zlatými zvonmi dookola, aby sa pri jeho chode ozval zvuk a hluk, ktorý bolo počuť v chráme, na pamiatku synov jeho ľudu;
10 So svätým odevom, so zlatom, modrým hodvábom a purpurom, vyšívacím dielom, s náprsníkom súdu a s urimom a tumim;
11 S pokrčeným šarlátom, dielom prefíkaného majstra, s drahými kameňmi vyrytými ako pečate a vsadenými do zlata, dielom klenotníka, s nápisom vyrytým na pamiatku podľa počtu izraelských kmeňov.
12 Na mitru nasadil zlatú korunu, na ktorej bola vyrytá Svätosť, ozdoba cti, drahá práca, túžby očí, pekná a krásna.
13 Pred ním nikto taký nebol, ani si ich nikto cudzí neobliekol, iba jeho deti a deti jeho detí naveky.
14 Ich obete budú úplne spotrebované každý deň dvakrát nepretržite.
15 Mojžiš ho posvätil a pomazal svätým olejom: to mu bolo ustanovené večnou zmluvou a jeho semenu, kým zostanú nebesia, aby mu slúžili a vykonávali úrad kňazstva, a žehnaj ľud v jeho mene.
16 Vyvolil si ho zo všetkých žijúcich, aby prinášal Pánovi obety, kadidlo a príjemnú vôňu na pamiatku, aby zmieril svoj ľud.
17 Dal mu svoje prikázania a právomoc v ustanoveniach súdov, aby učil Jákoba svedectvá a informoval Izrael o jeho zákonoch.
18 Cudzinci sa proti nemu sprisahali a hanobili ho na púšti, dokonca aj muži, ktorí boli z Dátanovej a Abironovej strany, a zbor Core, zúrivo a hnevlivo.
19 Toto videl Pán a nepáčilo sa mu to, a v jeho zúrivom hneve boli pohltení; robil s nimi divy, aby ich strávil ohnivým plameňom.
20 Ale urobil Árona ctnejším a dal mu dedičstvo a rozdelil mu prvotiny úrody; najmä pripravil chleba v hojnosti:
21 Lebo jedia z obetí Pána, ktoré dal jemu a jeho semenu.
22 V krajine ľudu však nemal dedičstvo ani podiel medzi ľudom, lebo jeho podielom a dedičstvom je sám Pán.
23 Tretím v sláve je Pinés, syn Eleazárov, pretože mal horlivosť v bázni pred Pánom a vstal s dobrým srdcom, keď sa ľud obrátil a zmieril sa s Izraelom.
24 Preto bola s ním uzavretá mierová zmluva, že bude náčelníkom svätyne a svojho ľudu a že on a jeho potomkovia budú mať naveky dôstojnosť kňazstva.
25 Podľa zmluvy uzavretej s Dávidom, synom Izaiho, z pokolenia Júdovho, že dedičstvo kráľa pripadne len jeho potomkom, takže dedičstvo Árona bude aj jeho semenu.
26 Boh ti daj múdrosť do srdca, aby si spravodlivo súdil svoj ľud, aby jeho dobré veci neboli zrušené a aby jeho sláva trvala naveky.

KAPITOLA 46

1 Ježiš, syn Nave, bol udatný vo vojnách a bol nástupcom Mojžiša v proroctvách, ktorý sa podľa svojho mena stal veľkým, aby zachránil Božích vyvolených a pomstil nepriateľov, ktorí proti nim povstali, aby dal Izrael do ich dedičstva.
2 Aká veľká sláva sa mu zožala, keď zdvihol ruky a vystrel meč proti mestám!
3 Kto pred ním tak stál? lebo sám Pán priviedol svojich nepriateľov k sebe.
4 Či sa slnko jeho cestou nevrátilo? a nebol jeden deň taký dlhý ako dva?
5 Vzýval najvyššieho Pána, keď sa naňho nepriatelia tlačili zo všetkých strán; a veľký Pán ho vyslyšal.
6 A krupobitím mocnej sily prinútil bitku, aby prudko dopadla na národy, a pri zostupe Bét-horonu zničil tých, ktorí sa postavili na odpor, aby národy poznali všetku svoju silu, pretože bojoval v očiach Hospodinových. a nasledoval Mocného.
7 Aj v čase Mojžiša vykonal dielo milosrdenstva, on a Káleb, syn Jefunnov, tým, že sa postavili zhromaždeniu a zdržali ľud hriechu a upokojili bezbožné reptanie.
8 A zo šesťstotisíc peších ľudí sa zachovali oni dvaja, aby ich priviedli do dedičstva, dokonca do krajiny, ktorá oplýva mliekom a medom.
9 Hospodin dal silu aj Kálebovi, ktorý s ním zostal až do jeho staroby, takže vstúpil na výšiny krajiny a jeho semeno to získalo za dedičstvo.
10 Aby všetci synovia Izraela videli, že je dobré nasledovať Pána.
11 A čo sa týka sudcov, všetkých podľa mena, ktorých srdce nesmilnilo a neodišlo od Pána, nech je požehnaná ich pamiatka.
12 Nech ich kosti prekvitnú z ich miesta a meno vážených nech je zachované na ich deťoch.
13 Pánov prorok Samuel, milovaný svojho Pána, ustanovil kráľovstvo a pomazal kniežatá nad svojím ľudom.
14 Podľa zákona Hospodinovho súdil zbor a Hospodin mal úctu k Jakobovi.
15 Vďaka svojej vernosti bol nájdený ako pravý prorok a podľa jeho slova bol známy ako verný vo videní.
16 Vzýval mocného Pána, keď sa naňho zo všetkých strán tlačili nepriatelia, keď obetoval sajúceho baránka.
17 A Pán zahrmel z neba a s veľkým hlukom dal počuť svoj hlas.
18 A zničil kniežatá Týrčanov a všetky kniežatá Filištíncov.
19 A pred dlhým spánkom povedal pred Pánom a jeho pomazaným: Nevzal som nikomu majetok, ani topánku, a nikto ho neobvinil.
20 A po svojej smrti prorokoval a ukázal kráľovi svoj koniec a pozdvihol svoj hlas zo zeme v proroctve, aby zmazal zlosť ľudu.

KAPITOLA 47

1 A po ňom povstal Nátan, aby prorokoval za Dávidových čias.
2 Ako sa odobral tuk z pokojnej obete, taký bol vyvolený Dávid zo synov Izraelových.
3 S levmi sa hral ako s kozľatami a s medveďmi ako s baránkami.

4 Nezabil on obra, keď bol ešte mladý? a či neodňal pohanu od ľudu, keď zdvihol ruku s kameňom v praku a porazil chválu Goliáša?
5 Lebo vzýval najvyššieho Pána; a dal mu silu do svojej pravej ruky, aby zabil toho mocného bojovníka a vztýčil roh svojho ľudu.
6 Ľud si ho teda uctil desiatimi tisícmi a chválil ho v Pánových požehnaniach, že mu dal korunu slávy.
7 Lebo zničil nepriateľov zo všetkých strán a zničil Filištínov, jeho protivníkov, a zlomil im roh až do dnešného dňa.
8 Vo všetkých svojich dielach chválil Najvyššieho Svätého slovami slávy; z celého srdca spieval piesne a miloval toho, čo ho stvorilo.
9 Pred oltár postavil aj spevákov, aby svojimi hlasmi spievali sladkú melódiu a denne spievali chvály vo svojich piesňach.
10 Skrášlil ich sviatky a usporiadal slávnostné časy až do konca, aby chválili jeho sväté meno a aby od rána znel chrám.
11 Hospodin sňal jeho hriechy a naveky vyvýšil jeho roh, dal mu zmluvu kráľov a trón slávy v Izraeli.
12 Po ňom vstal múdry syn a preňho býval na slobode.
13 Šalamún kraľoval v pokojnom čase a bol vyznamenaný; lebo Bôh stíchol všetko okolo neho, aby postavil dom v jeho mene a pripravil svoju svätyňu na veky.
14 Aký si bol múdry vo svojej mladosti a ako povodeň naplnený rozumom!
15 Tvoja duša pokryla celú zem a naplnil si ju temnými podobenstvami.
16 Tvoje meno siahalo ďaleko na ostrovy; a pre svoj pokoj si bol milovaný.
17 Krajiny žasli nad tebou pre tvoje piesne, príslovia, podobenstvá a výklady.
18 V mene Pána Boha, ktorý sa volá Pán, Boh Izraela, si nazbieral zlato ako cín a rozmnožil si striebro ako olovo.
19 Sklonil si svoje bedrá pred ženami a svojím telom si bol podrobený.
20 Poškvrnil si svoju česť a poškvrnil si svoje semeno, takže si priviedol hnev na svoje deti a bol si zarmútený pre svoju hlúposť.
21 Kráľovstvo sa teda rozdelilo a z Efraima vládlo odbojné kráľovstvo.
22 Ale Pán nikdy nezanechá svojho milosrdenstva, ani žiadne z jeho diel nezahynie, ani nezruší potomstvo svojich vyvolených a semeno toho, kto ho miluje, nezoberie, a preto dal zvyšok Jakubovi a z neho koreň Dávidovi.
23 Tak odpočíval Šalamún so svojimi otcami a zo svojho semena zanechal po sebe Roboama, bláznovstvo ľudu a nechápavého, ktorý odvrátil ľud svojou radou. Bol tam aj Jeroboám, syn Nebatov, ktorý zviedol Izrael na hriech a ukázal Efraimovi cestu hriechu.
24 A ich hriechy sa tak rozmnožili, že boli vyhnaní z krajiny.
25 Lebo hľadali všetku bezbožnosť, kým neprišla na nich pomsta.

KAPITOLA 48

1 Vtedy sa postavil prorok Eliáš ako oheň a jeho slovo horelo ako lampa.
2 Priviedol na nich veľký hlad a svojou horlivosťou ich počet zmenšil.
3 Pánovým slovom zavrel nebo a trikrát spustil oheň.
4 Ó, Eliáš, aký si bol ctený vo svojich zázračných skutkoch! a kto sa môže chváliť ako ty!
5 Ktorý vzkriesil mŕtveho zo smrti a jeho dušu z miesta mŕtvych slovom Najvyššieho?
6 Ktorý priviedol kráľov do záhuby a vážených mužov z ich lôžka.
7 Ktorý počul napomenutie Pána na Sinaji a na Horebe súd pomsty:
8 Ktorý pomazal kráľov, aby sa pomstili, a prorokov, aby mali po ňom úspech,
9 Ktorý bol vzatý do ohnivého víru a do voza ohnivých koní:
10 Ktorí boli vo svojich časoch určení na karhanie, aby upokojili hnev Pánovho súdu, skôr ako sa rozhorí, a aby obrátil srdce otca k synovi a aby obnovil pokolenia Jakoba.
11 Blahoslavení, ktorí ťa videli a v láske zaspali; lebo určite budeme žiť.
12 Bol to Eliáš, ktorého zahalila víchrica, a Elizeus bol naplnený jeho duchom, kým žil, nepohnevala ho prítomnosť žiadneho kniežaťa a nikto ho nemohol priviesť do područia.
13 Žiadne slovo ho nepremohlo; a po jeho smrti jeho telo prorokovalo.
14 Vo svojom živote robil zázraky a po jeho smrti boli jeho diela úžasné.
15 Pre toto všetko ľud nečinil pokánie ani neodstúpil od svojich hriechov, až kým nebol vydrancovaný a vynesený zo svojej krajiny a roztrúsený po celej zemi, ale zostal malý ľud a vládca v dome Dávidovom. :
16 Z ktorých niektorí robili to, čo sa páčilo Bohu, a niektorí množili hriechy.
17 Ezechiáš opevnil svoje mesto a naviedol do neho vodu, tvrdú skalu vykopal železom a narobil studne pre vody.
18 V jeho čase prišiel Senacherib a poslal Rabsacesa, zdvihol ruku proti Sionu a pyšne sa chválil.
19 Vtedy sa im triasli srdcia a ruky a boli v bolestiach ako ženy v pôrode.
20 Oni však vzývali Pána, ktorý je milosrdný, a vystreli k nemu ruky, a Svätý ich hneď vyslyšal z neba a vyslobodil ich službou Esay.
21 Porazil vojsko Asýrčanov a jeho anjel ich zničil.
22 Ezechiáš totiž urobil to, čo sa páčilo Pánovi, a bol silný v cestách svojho otca Dávida, ako mu prikázal prorok Ezay, ktorý bol veľký a verný vo svojom videní.
23 Za jeho čias slnko zašlo a predĺžil kráľovi život.
24 Výborným duchom videl, čo sa napokon malo stať, a potešil tých, čo smútili na Sione.
25 Ukazoval, čo sa má stať na veky, a tajné veci, alebo vždy prišli.

KAPITOLA 49

1 Pamiatka na Joziáša je ako zloženie vône, ktorú vyrába lekárnické umenie: je sladká ako med vo všetkých ústach a ako hudba pri vínnej hostine.
2 Pri obrátení ľudu sa správal spravodlivo a odstránil ohavnosti neprávosti.
3 Svoje srdce upriamil na Pána a v čase bezbožných ustanovil uctievanie Boha.
4 Všetci okrem Dávida, Ezechiáša a Joziáša boli chybní, lebo opustili zákon Najvyššieho, dokonca aj judskí králi zlyhali.

5 Preto dal ich moc iným a ich slávu cudziemu národu.
6 Vyvolené mesto svätyne spálili a ulice spustošili podľa Jeremiášovho proroctva.
7 Lebo ho prosili zle, hoci bol prorokom, posväteným v lone svojej matky, aby vykorenil, sužoval a ničil; a aby tiež staval a sadil.
8 Bol to Ezechiel, ktorý videl to slávne videnie, ktoré sa mu ukázalo na voze cherubov.
9 Spomínal totiž nepriateľov pod postavou dažďa a nasmeroval tých, ktorí išli správne.
10 A z dvanástich prorokov nech je požehnaná pamiatka a nech ich kosti opäť prekvitnú z ich miesta, lebo potešili Jakoba a vyslobodili ich vernou nádejou.
11 Ako zväčšíme Zorobábela? aj on bol ako pečať po pravej ruke:
12 Tak bol aj Ježiš, syn Josedechov, ktorý svojho času postavil dom a postavil svätý chrám Pánovi, ktorý bol pripravený na večnú slávu.
13 A medzi vyvolenými bol Neemiáš, ktorého sláva je veľká, ktorý nám vztýčil padlé múry, postavil brány a závory a znovu postavil naše ruiny.
14 Ale na zemi nebol stvorený človek ako Enoch; lebo bol vzatý zo zeme.
15 Nebol ani mládenec narodený ako Jozef, miestodržiteľ svojich bratov, príbytok ľudu, za ktorého kosti by Pán považoval.
16 Sem a Seth boli medzi ľuďmi vo veľkej cti, rovnako ako Adam nad všetkým živým tvorom.

KAPITOLA 50

1 Veľkňaz Šimon, syn Oniášov, ktorý vo svojom živote opäť opravoval dom a za svojich čias opevnil chrám.
2 A ním bola postavená od základov dvojitá výška, vysoká pevnosť múru okolo chrámu.
3 Za jeho čias bola cisterna na vodu pokrytá medenými doskami, ktorá bola v okolí ako more.
4 Staral sa o chrám, aby nespadol, a opevnil mesto proti obliehaniu.
5 Ako bol poctený uprostred ľudu, keď vychádzal zo svätyne!
6 Bol ako ranná hviezda uprostred oblaku a ako mesiac v splne.
7 Ako slnko svieti na chrám Najvyššieho a ako dúha osvetľujúca jasné oblaky:
8A ako kvet ruží na jar, ako ľalie pri riekach vôd a ako ratolesti kadidlovníka v čase leta.
9 Ako oheň a kadidlo v kadidelnici a ako nádoba z tepaného zlata vykladaná všelijakými drahými kameňmi.
10 A ako krásna oliva, ktorá dáva ovocie, a ako cyprus, ktorý rastie až do oblakov.
11 Keď si obliekol čestné rúcho a obliekol sa do dokonalosti slávy, keď vystúpil k svätému oltáru, urobil svätý odev čestným.
12 Keď vyberal porcie z rúk kňazov, sám stál pri kozube oltára obkľúčený ako mladý céder v Libane. a ako palmy ho obchádzali.
13 Tak boli všetci synovia Áronovi vo svojej sláve a obete Hospodinove v ich rukách pred celým izraelským zhromaždením.
14 A dokončil službu pri oltári, aby ozdobil obetný dar Najvyššieho Všemohúceho,
15 Vystrel ruku k kalichu, vylial z krvi hrozna a vylial k nohám oltára lahodnú vôňu najvyššiemu kráľovi všetkých.
16 Vtedy kričali synovia Áronovi, trúbili na strieborné trúby a robili veľký hluk, aby ich bolo počuť, na pamiatku pred Najvyšším.
17 Potom sa všetok ľud spolu ponáhľal a padol tvárou na zem, aby sa klaňal svojmu Pánovi, všemohúcemu Bohu, Najvyššiemu.
18 Speváci spievali chvály aj svojimi hlasmi, s veľkou rozmanitosťou zvukov zaznela sladká melódia.
19 A ľud prosil Pána, Najvyššieho, modlitbou pred tým, ktorý je milosrdný, až kým sa neskončila slávnosť Pánova a nedokončili jeho službu.
20 Potom zostúpil a pozdvihol ruky nad celým zborom synov Izraelových, aby svojimi perami udeľoval Pánovo požehnanie a radoval sa v jeho mene.
21 A poklonili sa po druhý raz, aby dostali požehnanie od Najvyššieho.
22 A tak teraz dobrorečte Bohu všetkých, ktorý len všade robí divy, ktorý vyvyšuje naše dni už od lona a nakladá s nami podľa svojho milosrdenstva.
23 Dáva nám radosť srdca, aby bol pokoj v našich dňoch v Izraeli naveky.
24 Aby potvrdil svoje milosrdenstvo s nami a vyslobodil nás vo svojom čase!
25 Sú dva druhy národov, ktoré má moje srdce v ohavnosti, a tretí nie je žiadny národ.
26 Tí, čo sedia na vrchu Samárie, a tí, čo bývajú medzi Filištíncami, a tí blázniví, ktorí bývajú v Sicheme.
27 Ježiš, syn Siracha Jeruzalemského, napísal do tejto knihy poučenie o rozumnosti a poznaní, ktorý zo srdca vylial múdrosť.
28 Blahoslavený, kto sa bude v týchto veciach vykonávať; a kto si ich uloží do srdca, zmúdrie.
29 Lebo ak ich bude robiť, bude silný ku všetkému, lebo ho vedie svetlo Hospodinovo, ktorý dáva múdrosť zbožným. Nech je požehnané meno Pánovo naveky. Amen, Amen.

KAPITOLA 51

1 Modlitba Ježiša, syna Sirachovho. Budem ti ďakovať, Pane a Kráľu, a chváliť ťa, Bože, môj Spasiteľ, chválim tvoje meno.
2 Lebo ty si môj obranca a pomocník a zachránil si moje telo pred záhubou a osídlom ohováračského jazyka a pred perami, ktoré falšujú lož, a bol si mojím pomocníkom proti mojim protivníkom.
3 A vyslobodil si ma podľa množstva ich milosrdenstva a veľkosti tvojho mena zo zubov tých, ktorí boli pripravení ma zožrať, a z rúk tých, ktorí sa usilovali o môj život, a z mnohých trápení, ktoré Mal som;
4 Od dusenia ohňa zo všetkých strán a zprostred ohňa, ktorý som nezapálil;
5 Z hlbín pekelného brucha, z nečistého jazyka a z lživých slov.
6 Obvinením kráľa z nespravodlivého jazyka sa moja duša priblížila až k smrti, môj život bol blízko peklu pod ním.
7 Obkľúčili ma zo všetkých strán a nebolo nikoho, kto by mi pomohol. Hľadal som pomoc ľudí, ale nebolo.
8 Vtedy som myslel na tvoje milosrdenstvo, Pane, a na tvoje odveké skutky, ako oslobodzuješ tých, ktorí na teba čakajú, a zachraňuješ ich z rúk nepriateľov.

9 Potom som zdvihol svoje prosby zo zeme a modlil som sa za vyslobodenie zo smrti.
10 Vzýval som Pána, Otca svojho Pána, aby ma neopustil v dňoch môjho súženia a v čase pyšných, keď nebolo pomoci.
11 Ustavične budem chváliť tvoje meno a chváliť chválu; a tak bola vypočutá moja modlitba:
12 Lebo si ma zachránil od záhuby a vyslobodil si ma zo zlého času, preto ťa budem chváliť, chváliť a dobrorečiť, Pane.
13 Keď som bol ešte mladý alebo keď som odišiel do zahraničia, otvorene som túžil po múdrosti vo svojej modlitbe.
14 Modlil som sa za ňu pred chrámom a budem ju hľadať až do konca.
15 Moje srdce sa v nej zaľúbilo od kvetu až do dozretia hrozna; moja noha išla správnou cestou, od mladosti som ju hľadal.
16 Trochu som sklonil ucho a prijal som ju a veľa som sa naučil.
17 Mal som z toho úžitok, preto pripíšem slávu tomu, kto mi dáva múdrosť.
18 Lebo som si zaumienil robiť po nej a horlivo som nasledoval to, čo je dobré; tak sa nenechám zmiasť.
19 Moja duša s ňou zápasila a vo svojich skutkoch som bol presný: vystieral som ruky k nebu hore a nariekal som, že som o nej nevedel.
20 Nasmeroval som k nej svoju dušu a našiel som ju v čistote. Od počiatku som mal s ňou spojené srdce, preto nebudem opustený.
21 Moje srdce sa zarmútilo, keď som ju hľadal, a preto som získal dobré vlastníctvo.
22 Pán mi dal jazyk za moju odmenu a budem ho ním chváliť.
23 Priblížte sa ku mne, vy neučení, a bývajte v dome učenosti.
24 Prečo ste pomalí a čo hovoríte na tieto veci, keď vaše duše sú veľmi smädné?
25 Otvoril som ústa a povedal: Kúpte si ju bez peňazí.
26 Polož svoju šiju pod jarmo a nech dostane tvoja duša poučenie: ťažko sa nájde.
27 Hľaďte svojimi očami, že mám málo práce a veľa odpočívam.
28 Uč sa za veľkú sumu peňazí a získaj od nej veľa zlata.
29 Nech sa raduje z jeho milosrdenstva a nehanbí sa za jeho chválu.
30 Vykonajte svoju prácu včas a vo svojom čase vám dá odmenu.